

HRVATSKI *glasnik*

Godina XIX, broj 15

9. travnja 2009.

cijena 100 Ft

Foto: Bea Letenyei

Na Trgu Sv. Stjepana izložena je „Pisanica od srca”,
dar Hrvatske Budimpešti

Komentar

Maturalac

Kako recesija i svjetska kriza u prvom redu i najprije pogađa i sve ono što čini dio manjinskog identiteta, uvjeravamo se upravo ovih dana. Bjelodani je primjer odnos države prema manjinskom tisku i uopće manjinskoj knjizi koja nije ni predviđena kao objekt financiranja u ispisima Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine, te smanjenje vrijednosti boda za dodjelu sredstava namijenjenih manjinskim samoupravama za njihovu dodatnu djelatnost u odnosu na prošlu godinu za 800 forinti. Naše gimnazije (imamo ih dvije) već godinama maturalac, kao dio pedagoškoga programa škole, ostvaruju u matičnoj domovini.

U pečuškoj gimnaziji putovanje je obvezatno i kao takvo besplatno za učenike. U budimpeštanskoj školi se snalaze, traže sponzore i načine za pokrivanje dijela troškova putovanja. Pečuška gimnazija već godinama maturalac ostvaruje suradnjom i pomoći mjesnih manjinskih samouprava iz mjesta stalnog boravka učenika, te pomoći školske Zaklade. Kako reče ravnatelj pečuške gimnazije, sve mjesne samouprave, izuzev pečuške Hrvatske samouprave, a najveći broj učenika je upravo iz Pečuha, već godinama pokrivaju dio "vlastitog" udjela učenika. Boravak u matičnoj domovini odgojnog je sadržaja i važna karika u lancu građenja nacionalne svijesti, razvoja jezičnih kompetencija, te upoznavanja kulturnih, povijesnih, zemljopisnih i ostalih značajki matične domovine.

Pečuška hrvatska gimnazija već niz godina maturalac ostvaruje i uz pomoć i materijalnu potporu odgojnog dijela programa koji se ostvaruje putem putničke agencije A. N. A. B. A. R., pomoći Hrvatske matice iseljenika (svota od desetak tisuća kuna). Prije deset godina kada je projekt "maturalac" startao, startao je kao dar matične domovine maturantima i taj pojam "dara", promocije, ugrađen je već i u svijest naraštaja koji su maturirali i onih koji će idućih godina maturirati i već očekuju isti dar. Pomoć je svojedobno uživala i budimpeštanska hrvatska škola, i putovanja su nekoliko godina bila zajednička. Zadnjih godina, kaže ravnateljica, oni ostvaruju maturalac drugim putem. Ovih je dana, tri tjedna prije planiranog puta, ravnatelj pečuške gimnazije dobio pismo, kao odgovor na njegovu ovogodišnju zamolbu, poslanu prije tri-četiri mjeseca, u kojem ga Hrvatska matica iseljenika obavještava kako trenutno nije u mogućnosti financijski podupirati kružno putovanje maturanata pečuške Hrvatske gimnazije po Hrvatskoj. Ne bih željela pretjerivati, ali pečuška uz budimpeštansku gimnaziju jedinstveni su primjeri odgoja i školovanja hrvatskih nacionalnih manjina u Europi i Hrvata u svijetu. Trideset i jedan pečuški maturant (naravno uza svoje budimpeštanske vršnjake) snaga su hrvatske zajednice u Mađarskoj i zalag njezina opstanka u godinama koje su pred nama. U pismu kao objašnjenje dalje stoji kako globalna recesija pokazuje svoje neželjene učinke, što se nužno odrazilo i na iznos sredstava koje je Matica dobila iz državnoga proračuna za programe u 2009. godini. Kao grom iz vedra neba pogodila je ova vijest učenike koji su već počeli pakirati stvari u svoje kovčege, a i samoga ravnatelja. Nakon gorkog okusa u ustima i osjećaja nebrige i napuštenosti, prionulo se poslu. Ravnatelj pečuške škole potražio je direkciju INA-e u Zagrebu i dobio obećanje koje je biti konkretizirano ovih dana, kako će INA pokriti troškove odgojnog dijela programa boravka u matičnoj domovini, a djeca će nositi njene promidžbene majice. U ustima je pak ostala gorka pilula, još jedna u nizu razočarenja izazvanih nebrigom.

Branka Pavić Blažetin

„Glasnikov tjedan“

Cvjetnica je početak Velikoga tjedna. U Velikom smo tjednu. Bunjevački Hrvati su se već umili u žitu koje je netko od starijih ukučana, kaže priča o običaju, prije izlaska sunca iščupao i stavio u hladnu vodu, pa su se u toj vodi sa žitnim vlatima umivali ukučani prije odlaska na svetu misu. Običajem je izražena želja za svježinom,

zdravljem i mladošću jer se vjerovalo da onaj koji se umije u mladom žitu, ostaje vječito mlad. Sjetih se svojih dječjih godina i Cvjetnice kada me mati u punom „kainu“ vode s mirisnim ljubičicama i violama, umivala i pratila na svetu misu s grančicama masline u rukama. Simbol Cvjetnice ovoga podneblja moga života je ocvala grančica vrbe ili, kako narod kaže, cicamaca. Posvećenu cicamacu, maslinovu grančicu na Cvjetnicu smo odnijeli svojim pokojnicima ako su nam njihovi grobovi blizu, okitili njome sveca zaštitnika, odnijeli je u vinograd i na njivu. Rađanje života, jaganjci, pilići, simboli su Uskrsa i Velikoga tjedna. Traženje oprosta na križnome putu, i čišćenje od grijeha započeto ulaskom u Jeruzalem, posljednjom večerom, izdajom i suđenjem, raspećem, smrću i uskrsnućem u vječnom životu. „Ljubi bližnjega svoga“ kazao je Isus na posljednjoj večeri u jednoj od svojih mnogobrojnih poruka. U četvrtak posljednji put će zazvoniti sva crkvena zvana koja se potom vežu do Velike subote. S

oltara ćemo poskidati svu raskoš, trpjet ćemo muku zajedno s Isusom na Veliki petak i čuvati njegov grob. Moja je mati već u zoru Velike subote počela spremati pogaču, slatki kruh kao dio jela koja ćemo odnijeti u nedjelju na blagoslov, uz jaja (pisanice), šunku, janjetinu, mladi luk, hren, pleteni kolač, sol, vodu, vino, a ponegdje i bočicu rakije. Napunila se košara mirisima, toliko slatkim, koje nismo smjeli dirati, dječja košarica puna, a sve pokriveno najljepšim ubrusima na kojem ćemo blagovati te poslije skupljati mrvice posvećenoga jela kao dio naše vjere. Ovih dana uzimam u ruke sve češće antologiju Hrvatska uskrsna lirika, od Kranjčevića do danas, koju je priredio Božidar Petrač. Čitam ponajljepše stihove o Uskrsu iz pera hrvatskih pjesnika. Jedna od mojih omiljenih pjesama jest pjesma Maka Dizdara naslova Sunčani Hristos, i stihovi: „Ni život ni smrt ne pripada meni / Ja sam tek onaj koji je u sjeni / onog što u vremenu se / Ovremeni.“ Svake ih godine ponavljam i oni za mene imaju značaj vječnosti, trajanja i smisla postojanja. Stoga Ti njima i ove godine, dragi čitatelju, Tebi i Tvojoj obitelji, želim sretan Uskrs uza stol ispunjen radošću blagoslovljenog jela uskrsnoga doručka i stola s kojega ćeš pokupiti mrvice hrane kao zalag vjere i nade u bolju sutrašnjicu.

Branka Pavić Blažetin

Križni put Hrvata na pečuškoj Kalvariji

I ove je godine u predvečerje Cvjetnice, u petak, 3. travnja, održan Križni put na hrvatskom jeziku što ga je na pečuškoj Kalvariji predvodio svećenik Franjo Pavleković. Po sunčanom i toplom proljetnom vremenu ponad pečuških zidina, na brdu, u mirisu procvalih badema okupilo se stotinjak hrvatskih vjernika iz Pečuha, ali i šire, iz Kukinja, Kozara, Salante, Katolja i drugih mjesta.

Aktualno

Hrvatska samouprava Bačko-kiškunske županije

O lanjskom gospodarenju i programima za tekuću godinu

Bez materijalne potpore Županijske samouprave, Hrvatska samouprava Bačko-kiškunske županije neće moći ostvariti lanjske vrlo uspješne priredbe, zaključeno je još na prvoj redovitoj sjednici pri donošenju proračuna Županijske hrvatske samouprave za 2009. godinu. Kako uz ostalo reče predsjednik Joso Šibalin na redovitoj sjednici vijeća Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije, održanoj u utorak, 24. ožujka, u županijskom Domu narodnosti u Baji, osim svojih priredaba koje planira za ovu godinu, Županijska hrvatska samouprava bit će u mogućnost samo moralno podupirati mjesne programe od šireg, regionalnog značaja. Na prijedlog Odbora za obrazovanje, kulturu i društvena pitanja, od stotinjak planiranih mjesnih sadržaja koje su dostavile mjesne hrvatske samouprave za ovu godinu, u plan programa Županijske hrvatske samouprave uvršteno je desetak priredaba, po jedna iz svakog naselja.

Prije županijske hrvatske sjednice održani su i sastanci dvaju odbora. Odbor za financije pod predsjedanjem Stipana Mandića raspravljao je o izvršenju proračuna za 2008. godinu, predloživši ga vijeću Županijske hrvatske samouprave na usvajanje. Odbor za obrazovanje, kulturu i društvena pitanja pak raspravljao je o planu županijskih programa za 2009. godinu. Od mjesnih programa koje su od ukupno 13, izuzev dvije (Bikić, Baškut), dostavile sve mjesne hrvatske samouprave, odabrane su one važnije koje je Odbor predložio uvrstiti u županijski kalendar priredaba.

Bez veće rasprave, i uz kratku usmenu dopunu predsjednika Jose Šibalina, jednoglasno je prihvaćeno izvješće o izvršenju proračuna za 2008. godinu. Prema tome, Županijska hrvatska samouprava lani je ostvarila prihode u iznosu od tri milijuna 950 tisuća forinta, a izdatke s dva milijuna 942 tisuće. Ostatak novca iz 2008. prihvaćen je s milijun i pet tisuća forinta, a riječ je o sredstvima koja su još lani određena za potporu mjesnih programa od šireg, regionalnog značaja u 2009. godini.

U nastavku je bilo riječi i o konkretnim priredbama, među kojima su istaknuti susret prijateljskih naselja okupljanjem gospodarstvenika, putovanje u prapostojbinu bunjevačkih Hrvata i savjetovanje županijskih

hrvatskih odgojiteljica i pedagoga. Nažalost, kako je istaknuto, više od toga nije moguće ostvariti jer osim državne potpore nisu dobili nikakva sredstva. Za razliku od lanjske godine kada je, nakon više krugova razgovora i dopisivanja, Županijskoj hrvatskoj i nje-mačkoj samoupravi ipak dodijeljeno po dva milijuna forinta, ove godine Županija nije dala ni forintu. Na prijedlog nadležnog odbora, u plana programa uvršteni su i mjesni programi od šireg značenja, iz svakog naselja po jedan, kojim će se dati u prvom redu moralna, ali ne i novčana potpora Županijske hrvatske samouprave.

Nakraju je bilo riječi i o organizacijskim pripremama za putovanje u prapostojbinu bunjevačkih Hrvata na izvor Bune, i to 6. lipnja ove godine, kada će bački Hrvati boraviti u Mostaru, Ljubuškom i Međugorju, a na izvoru Bune postaviti će spomen-ploču bačkih Bunjevaca. Poslušat će i predavanje o bunjevačkim Hrvatima, a sudjelovat će i misnome slavlju u Međugorju.

Iduće okupljanje bačkih Hrvata bit će 2. travnja u županijskom Domu manjina u Baji kada će ugostiti konzul geranticu Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu u odlasku Vesnu Njikoš Pečkaj i novu generalnu konzulicu Ljiljanu Pancirov.

S. B.

PITOMAČA – Radio Pitomača u svom programu, kako nas je obavijestio Zvonko Horvat, tjedno priprema polusatnu emisiju za Hrvate u mađarskoj Podravini, također i na mađarskom jeziku za Mađare koji žive u podravskom kraju dviju zemalja. Suradnici tog radija uspostavili su kontakte s Hrvatskom samoupravom grada Barče, s predsjednicom Jelom Matyók-Csende, te namjeravaju posjetiti priredbu u Lukovišću uoči Uskrsa, gdje će uz mjesnu hrvatsku folklornu skupinu sudjelovati folklorasi iz susjednih naselja. Priredbi će nazočiti i čuveni pečuški ansambl Tanac. U šarenom i nevezanom programu izvodit će se arhaične «vuzmene» pjesme i kola. Šarena povorka folklorasa ići će kroza selo i sastat će se u dvorištu zavičajne kuće na kanate («na poceki») te se zajednički veseliti uz pjesmu i ples. Đ. F.

ALJMAŠ – U zajedničkoj akciji Gradske knjižnice u Subotici i Kelebiji, prikupljeno je 250 hrvatskih knjiga koje su početkom veljače darovane neprofitnoj udruzi Hrvata i Gradske knjižnici u Aljmašu, obavijestila nas je ukrajno predsjednica Hrvatske manjinske samouprave Valerija Petrekanić Koszó, ujedno učiteljica hrvatskoga jezika. Kako uz ostalo reče, osim vrijednih knjiga za djecu, riječ je o djelima lijepe književnosti i drugim umjetničkim izdanjima. Od ostalih događaja, spomenula je kako je u Osnovnoj školi u Vörösmartyjevoj ulici mjeseca veljače, priređen već tradicionalni školski Narodnosni dan u okviru kojega je bilo i hrvatskih sadržaja, rješavanja raznih zabavnih i jezičnih zadataka. Članovi bunjevačke udruge obilježili su tradicionalno Dan žena, a prigodni program izveli su učenici hrvatske skupine.

PETROVO SELO - Igrokazačko društvo na kraju kazališne sezone još jednoč nastupa na domaćoj pozornici s komedijom Hermine Standler, Dragi rođjaci. Na predstavu čekaju sve zainteresirane u mjesni Kulturni dom Vazmeni pondiljak, početo od 19 uri.

SALANTA – U organizaciji tamošnje osnovne škole i uz potporu Hrvatske samouprave, i ove se godine u školi održava tradicionalno školsko natjecanje u kazivanju stihova iz hrvatskoga jezika. Natjecanje će se održati 16. travnja s početkom u 12 sati u knjižnici salantske škole. Djecu su pripremile nastavnice hrvatskoga jezika Eva Adam i Kata Kiš Kollár, a ocjenjivačkim sudom predsjedat će glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika Branka Pavić Blažetin. Za nagrade svim sudionicima brine se salantska Hrvatska samouprava.

BUDIMPEŠTA – Dana 25. travnja u HOŠIG-u će se prirediti opraštanje naraštaja maturanata 2005–2009. Opraštajna svečanost počinje u 11 sati.

PEČUH – U uskrsnome broju (travanj) časopisa na mađarskom jeziku Honismeret uostalom tiskan je uradak Đure Frankovića o pijetlu u pučkoj tradiciji Mađara, Hrvata i drugih slavenskih naroda. Pijetao se naime u pučkim arhaičnim molitvicama i naših Hrvata u Mađarskoj i Hrvatskoj, dakako, Mađara i Slovenaca, javlja kao glasnik koji ražalošćenu Gospu obavještava o smrti Isusa. Međutim pijetao („pevec”, „oroz”, „pitlic” i sl.), kao solarna životinja, ima značajnu ulogu u tradicijskoj kulturi i hrvatske dijaspore, poglavito u svatovskim običajima i posmrtnom kultu.

BUDIMPEŠTA – U organizaciji Predstavništva Hrvatske turističke zajednice u Budimpešti, na čelu s Marinom Skenderovićem, i ove se godine priređuje već tradicionalna Hrvatska večer, ovoga puta u Nacionalnom kazalištu plesa, 17. travnja.

KUKINJ – Kulturno-umjetničko društvo Ladislava Matuška i Hrvatska manjinska samouprava u Kukinju organiziraju Samostalnu večer KUD-a Ladislava Matuška 13. travnja 2009. g. (na drugi dan Uskrasa) s početkom u 18 sati u domu kulture sela Kukinja. Gost večeri je ansambl Baranja.

BUDIMPEŠTA – Sastanak maturanata iz 1959. Kako nas je obavijestio jedan od tadašnjih maturanata Stipan Šibalin, u subotu, 23. svibnja, ove godine u Budimpešti će se održati sastanak naraštaja maturanata naše budimpeštanske gimnazije i učiteljske škole iz 1959. godine. Oni koji se još nisu prijavili mogu se javiti njemu na telefonu 06-20/418-8333.

LUKOVIŠĆE – Mjesna Hrvatska samouprava za drugi dan Uskrasa priprema izložbu o nekadašnjim tkaninama i tkaljama u tome podravskom selu. Naime nekoć se u svakoj kući tkalo, a «divojke» još u mlađoj dobi su naučile tkati. U podravskim naseljima tkalački stan («nared») osiguravao je sigurnu zaradu podravskim tkaljama kojih je bilo mnogo i u susjednim naseljima. Nakon 90-ih godina prošlog stoljeća ta grana domaće radinosti je propala. Izložbu otvara Đuro Franković na drugi dan Uskrasa u 16 sati, a mjesni pjevački zbor otpjevat će nekoliko lijepih hrvatskih pjesama.

PEČUH – U Hrvatskoj gimnaziji Miroslava Krleže 25. travnja održat će se oprastanje naraštaja učenika, maturanata 2004/2005–2009. Oproštajna svečanost počinje u 10 sati u predvorju pečuške hrvatske škole, Ulica Szigeti 97.

Skupština HDS-a ponovno zasjedala

Odlučeno o izradbi strateškoga plana razvoja hrvatske zajednice te prodaji starih prostorija i kupnji novih za izdavačku kuću Croatica

Sukladno Odredbama Pravilnika o organizaciji i radu, u subotu, 4. travnja, u Uredu HDS-a u Budimpešti, na saziv predsjednika Miše Heppa, održana je druga redovita, a treća ovogodišnja skupština Hrvatske državne samouprave.

Nakon utvrđivanja kvoruma, budući da je od ukupno 39 bilo nazočno 33, a opravdano odsutno šest vijećnika, Skupština je jednoglasno prihvatila predloženi dnevni red s čak 11 točaka za raspravu, za koje su većinom unaprijed dostavljeni pismeni materijali.

Ne bi bilo, niti je bilo rasprave o uobičajenom izvješću predsjednika o radu između dviju sjednica Skupštine, o izvršenju odluka kojima je rok istekao i za koje je bio ovlašten predsjednik, te o izvješćima dvaju zamjenika predsjednika, da predsjednik Mišo Hepp svoje pismeno izvješće nije dopunio izvješćem o primopredaji KPCO «Zavičaj» u paškim Vlašićima, o brojnim problemima oko poslovanja za koje je, po njegovim riječima, krivac bivši ravnatelj Ladislav Gujaš. Najavio je da se neće bježati od utvrđivanja odgovornosti, koja u svakom slučaju ponajprije pripada ravnatelju «Zavičaja» d. o. o.

Nije bilo prevelike rasprave oko izvješća predsjednika županijskih hrvatskih samouprava o stanju i problemima regija, ali je predsjednik Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije Joso Šibalin naglasio kako, za razliku od prošle godine kada je Županijska samouprava njihov godišnji rad podupirala s dva milijuna forinta, pozivajući se na teško stanje i recesiju, ove godine nije dala ni forintu. Predsjednik Hrvatske samouprave Zalske županije Ladislav Penzeš potvrdio je sličan problem, ali je ujedno najavio udru-

živanje manjinskih samouprava i civilnih udruga za bolje zastupanje interesa i iskorištavanje mogućnosti putem raznih natječaja. Mišo Šarošac spomenuo je problem kako u Županijskoj knjižnici u Pečuhu nemaju knjižničara za hrvatski fond knjiga koji je nekada bio u bazičnoj knjižnici u Mohaču.

Bez rasprave prihvaćena su pismena financijska izvješća i izvješća o radu Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma u Santovu i Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj za 2008. godinu, te cjelovito izvješće o financijama i radu HDS-a i njegovih ustanova, a na prijedlog vijećnika dr. Franje Pajrića donesena je i odluka da se od ostatka novca u iznosu od umalo 40 milijuna forinta pet milijuna forinta odredi za ciljanu pričuvu (rezervu), konkretno za vlastiti udio u europskim natjecanjima, za europske projekte koji se, po njemu, mogu iznijeti u trajanju od nekoliko godina, a može se dobiti više desetaka milijuna. Prema riječima Šandora Petkovića, što se tiče pričuve, za sigurno gospodarenje potrebno je planiranih 32 milijuna pričuve. Kako je naglasio predsjednik Mišo Hepp, ne znamo još što nas čeka u idućim mjesecima, ali znamo da stojimo pred izgradnjom učeničkog doma u Santovu, a HDS-ov proračun za ovu godinu opteretit će još neke znatnije stvari, kao što je obnova krova paškog objekta i drugo.

Nakon nekoliko primjedaba nekolicine vijećnika, ipak je prihvaćen prijedlog Odbora za kulturu i vjerska pitanja, pa je donesena odluka o raspodjeli novaca za sufinanciranje djelatnosti mjesnih hrvatskih samouprava, ustanova i udruga. Za te svrhe podijeljeno je devet milijuna 990 tisuća forinta, a potporu je

za kulturne priredbe, dječje i omladinske tabore, vjersku djelatnost, za programe za očuvanje hrvatskoga jezika i identiteta, te za kupnju glazbala i narodne nošnje dobilo 95 natjecatelja odnosno priredaba ili projekata. Najviše, 200–300 tisuća, dodijeljeno je za dječje i omladinske tabore, a najmanje za neke kulturne priredbe i zorna pomagala za vrtić po 40–50 tisuća forinta.

U svezi s radovima na Hrvatsko-mađarskom rječniku, dostavljena je obavijest ravnatelja Croatice Čabe Horvatha da se u skladu s potpisanim ugovorom sa zagrebačkim Institutom za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Croatia obvezala za izradbu Hrvatsko-mađarskog rječnika. Opseg rječnika bit će okvirno 40-ak tisuća riječi. Po planovima izdavačkog poduzeća, do srpnja izradba rječnika do slova K bit će gotova, a do kraja ove godine dopunski radovi od spomenutoga slova. Izrađeni materijali neprekinuto se dostavljaju lektoru rječnika. Od početka 2010. godine prilagođeni i lektorirani dio priprema se za tisak te neprekinuto se tiska.

Prihvaćen je i Plan poslovanja „Zavičaja” d. o. o. za 2009. godinu, što je dostavio ravnatelj Tibor Radić, koji nakon ovih dana obavljene primopredaje, suočivši se s brojnim problemima, zbog zauzetosti nije mogao nazočiti sjednici.

Rasprava se razvila i oko pitanja rješavanja parlamentarnog zastupništva manjina u Mađarskom parlamentu, a posebno u svezi s pozivom na forum oko kojega nije bilo i nije jasno što mu je cilj. Premda se Skupština nije ogradila od toga da se nazoči forumu, smatrajući da je to pitanje politika u prošlosti odugovlačila, a to čini i sada. Na prijedlog nekolicine zastupnika prihvaćen je stav da će Skupština sudjelovati svim razgovorima kojima je cilj rješavanje parlamentarnog zastupništva manjina, ali da ne prihvaća nikakve razgovore kojima je cilj da se to pitanje riješi na polovičan način, nekakvim delegiranjem u pojedine parlamentarne odbore i slično, s pravom vijećanja, ali bez prava glasa.

Premda HDS još uvijek nema dokument o strateškom razvoju hrvatske zajednice, prihvaćen je prijedlog Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj koji, oslanjajući se na postojeći stručni potencijal, predlaže da se do konca ove godine odgodi izradba strategijskoga plana, da se obave konzultacije s dužnosnicima i predstavnicima svih za našu zajednicu bitnih ustanova, da se na temelju obavijenih stručnih konzultacija i dijaloga sa stručnjacima i djelatnicima izradi strategijski plan na ovim područjima: školstvo (predškolski odgoj, osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje, usavršavanje kadrova itd.), kultura (nakladništvo, folklor, muzeji, knjižnice, kazališna djelatnost, arhiv, vjerski život itd.), znanost (temeljna istraživanja, briga o podmlatku itd.),

politika (profesionalizacija i organizacijsko ustrojstvo Ureda HDS-a, te drugih razina političkog odlučivanja, parlamentarno zastupništvo itd.), mediji (novine, internet, televizija, radio itd.). Nakon izradbe strategijskoga plana i rasprave o njemu, potrebno je odrediti prioritete i izraditi konkretne programe za ostvarivanje prihvaćenoga strategijskoga plana. Jedina od svih ustanova, svoj prijedlog strateškoga plana razvoja tjednika Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskoga glasnika, podnijela je glavna i odgovorna urednica Branka Pavić Blažetin.

Na zatvorenoj sjednici odlučivalo se o članu kuratorija Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine. Kako doznajemo, i za iduće dvije godine izabran je dosadašnji član, predsjednik HDS-a Mišo Hepp. U kuratorij Mađarskoga radija Skupština je izabrala Marijanu Balatinac dr. Al Emad, nekadašnjju članicu Hrvatske redakcije Radija Pečuha.

U okviru posljednje točke dnevnoga reda Skupština je donijela odluku o raspisivanju natječaja za glavnog urednika Hrvatskoga glasnika, koji će se objaviti 10. travnja u državnim glasilima Hrvata u Mađarskoj, a bit će otvoren do 15. svibnja. O izboru glavnoga i odgovornog urednika odlučuju Skupština Hrvatske državne samouprave i Zemaljski odbor Saveza Hrvata u Mađarskoj.

Pod raznim, opet se raspravljalo o prodaji starih i kupnji novih zgrada za izdavačku kuću Croatia, te o vlasničkim odnosima i udjelu HDS-a i SHM-a. Rasprava se ponovno vratila na polazište, a međudobno dio vijećnika napustio je sjednicu, čime je doveo u pitanje postojanje kvoruma. Ipak nakraju se našao dovoljan broj vijećnika te je prihvaćeno da se prodaju stare prostorije odnosno kupi nova zgrada. To je, uostalom, na posljednjoj sjednici prihvatio i Zemaljski odbor SHM-a. Uz to Skupština će SHM-u ponuditi da, prema svojih 49% što ima u Croatia, dobije svoj udio u novoj zgradi.

Kako je najavljeno, prema planu rada, sljedeća sjednica Skupštine trebala bi se održati potkraj svibnja.

bpb

SANTOVO – Upis prvaša. Kako nas je obavijestio ravnatelj Joso Šibalin, upis prvaša u hrvatsku školu bit će od 20. do 24. travnja. Podsjetimo da od jeseni prošle godine, nakon što je ukinuta mjesna škola u održavanju Seoske samouprave, u Santovu postoji samo jedna osnovna odgojno-obrazovna ustanova – Hrvatski vrtić, osnovna škola i učenički dom, koja od 2000. godine radi u održavanju Hrvatske državne samouprave. Za upis potrebni su uobičajeni dokumenti i fotografija za đaćku iskaznicu.

KOLJNOF – Društvo gradišćanskohrvatske mladine u Ugarskoj priređuje 19. aprila, u nedilju, I. Gradišćanski festival mladih tamburašev „Cvrčak” u mjesnom kulturnom domu, početo od 15 uri. Na priredbi nastupaju svirači iz Mjenova, Petrovoga Sela, Narde, Prisike, Hrvatskoga Židana i Koljnofa. Idejni otac ove manifestacije je mladi Prisičan Kristijan Čenar, a smotra je izmišljena s ciljem međusobnoga upoznavanja i druženja najmladjega tamburaškoga narašćaja u Gradišću.

UNDA – Hrvatska manjinska samouprava sela srdačno Vas poziva Vazmene nedilje na izložbu pod nazivom "Bol u kamenu". To su vazmeni crteži Slavka Vranjkovića, župnika iz Cerića. S tim slavonskim naseljem ljeta dugo je Unda u kontaktu, tako je moglo doći do ovoga gostovanja umjetničkih djela s hrvatske ravnice. Program se začme ujutro u četiri ura s hrvatskom mašom u crkvi, ku slijedi „Iskanje Boga” u cimiteru. U 5.30 se otvara izložba u domu kulture. Uz slike će posjetitelji moći viditi i slavonske narodne nošnje i zlatoveze.

ČEPREG – Hrvatska manjinska samouprava grada Vas srdačno poziva na prezentaciju 15. Panonske ljetne knjige i pjesničke zbirke Ivana Horvata, rodom iz Hrvatskoga Židana, 17. aprila, u petak, početo od 18 uri u knjižnicu doma kulture. O najnoviji izdanji Panonskoga instituta u Pinkovcu govorit će predsjednik te institucije dr. Robert Hajszan.

GORNJI ČETAR – U organizaciji mjesne osnovne škole ter jezične savjetnice u Gradišću Edite Horvat Pauković, i ljetos se priređuje tradicionalno jezično naticanje za gradišćanske školare, 22. aprila, u srijedu. Najavljeniki pred stručnim žirijem daju detaljni pregled u različiti tema o svojem jezičnom znanju.

ZAGREB – Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske objavljuje Javni poziv za pohađanje tečaja hrvatskoga jezika za akademsku godinu 2009/2010. Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija prema Pravilniku o naknadi za učenje hrvatskoga jezika u Republici Hrvatskoj za pripadnike hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske, plaća školarinu u trajanju od najviše dva semestra za polaznike tečaja hrvatskoga jezika koji su hrvatskoga podrijetla s prebivalištem izvan Republike Hrvatske. Zimski semestar na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i Splitu počinje 21. rujna 2009. godine, a ljetni semestar 22. veljače 2010. godine. Kandidati su dužni dostaviti ovu dokumentaciju: popunjen prijavni obrazac; presliku putovnice; pisani dokaz o hrvatskom podrijetlu; presliku svjedodžbe o završenome stupnju tečaja hrvatskoga jezika (samo kandidati koji su prije pohađali tečaj); kratak životopis. Izabrani polaznici tečaja hrvatskoga jezika obvezni su regulirati privremeni boravak. Zahtjev za izdavanje odobrenja za prvi privremeni boravak podnosi se u nadležnoj diplomatskoj misiji odnosno konzularnom uredu Republike Hrvatske. U svrhu prijave privremenog boravka u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske za vrijeme trajanja tečaja, polaznici trebaju imati policu zdravstvenog osiguranja važeću u Republici Hrvatskoj, te potvrdu o nekažnjavanju izdanu od države iz koje dolaze. Javni poziv stupa na snagu danom objave na internetskim stranicama Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija (). Prijave za pohađanje tečaja zaprimaju se do 31. svibnja 2009. godine. Zamolbe dostavljene izvan navedenog roka neće se razmatrati. Prijave (isključivo na popunjenom obrascu i s potrebnom dokumentacijom u prilogu) dostavljaju se na adresu: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Samostalna služba za Hrvate u inozemstvu i kulturu, Odjel za Hrvate u inozemstvu, Trg Nikole Šubića Zrinskog 7–8, 10 000 Zagreb, faksom: (+385) 1 4896 337 ili elektronskom poštom na adresu:

HRVATSKI ŽIDAN - Dičja igrokazačka grupa „Konrad“ će nastupati 19. aprila, u nedilju, početo od 17 uri u mjesnom domu kulture s vazmenim kusićem. Diozimatelji te kazališne, likovne djelaonice svaki tajeđan u pondiljak se najđu s vjeroučiteljicom Žužanom Horvat i slikarom Jakobom Kumanovićem, a svaki njev sastanak svenek ima novi i zanimljivi sadržaj.

IPA prekogranični program Mađarska–Hrvatska (2007–2013)

Dana 1. travnja 2009. godine u Čakovcu je održana konferencija pod nazivom „Hungary–Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme Kick-off Conference“ koja je službeno otvaranje sastavnice IPA programa za prekograničnu suradnju Mađarska–Hrvatska. Konferenciji su nazočili predstavnici Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, predstavnici Vlade Republike Mađarske, Zajedničkoga tehničkoga tajništva te županija i razvojnih agencija panonske Hrvatske. Konferenciji je nazočio i predstavnik regionalne razvojne agencije.

Voditeljica Upravljačkoga tijela za IPA prekogranični program Mađarska–Hrvatska Brigitta Mikulas i državni tajnik u Ministarstvu regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva Republike Hrvatske Milivoj Mikulić potpisali su u Čakovcu Memorandum o suglasnosti za IPA prekogranični program Mađarska–Hrvatska 2007–2013. Konferencija je održana radi promidžbe prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske, pružanja informacija mogućim sudionicima te informacija o raspisivanju prvog natječaja za dostavu projektnih prijedloga u sklopu Programa. Na konferenciji je bilo tristočinjak sudionika. „Natječaj je objavljen 26. ožujka i otvoren je 90 dana, a krajnji je rok za prijavu 24. lipnja. Kroz natječaj je na raspolaganju 11 milijuna i 668 tisuća eura“, objasnio je državni tajnik Mikulić. Predstavljeni Program nudi širok spektar mogućim korisnicima u sklopu dvaju prioriteta: održivog okoliša i turizma te razvoja gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih kapaciteta. S mađarske strane u Programu mogu sudjelovati Zalska, Šomođska i Baranjska županija, a s hrvatske strane pogranične Međimurska, Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravka i Osječko-baranjska županija. Uz njih, s najviše 20 posto novca Europske Unije, raspoloživog u Programu, mogu sudjelovati i Varaždinska, Bjelovarsko-bilogorska, Požeško-slavonska i Vukovarsko-srijemska županija. U svakom projektu zajednički trebaju sudjelovati barem po jedna organizacija s mađarske i hrvatske strane. U svim prošlim sličnim programima ostvarena je odlična suradnja sa susjednim partnerima Mađarskom i Slovenijom kad su u pitanju programi prekogranične suradnje, rekao je prilikom otvorenja konferencije IPA prekograničnog programa državni tajnik Mikulić. Istaknuo je kako očekuje još uspješniju suradnju između Hrvatske i Mađarske budući da je novčana svota bitno veća nego u prošlim programima te kako je „na nama da iskoristimo tu priliku“.

bpb

POZIV

Nacionalna razvojna agencija Republike Mađarske i Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva Republike Hrvatske 26. ožujka 2009. objavili su poziv na dostavu projektnih prijedloga u okviru IPA prekograničnog programa Mađarska–Hrvatska 2007–2013. Predmet je poziva mogućnost sufinanciranja projekata koji dolaze s prihvatljivoga prekograničnog područja. U obzir dolaze projekti zaštite okoliša, jačanja gospodarske i socijalne kohezije, istraživanja i razvoja te projekti s područja obrazovanja i usavršavanja. Drugim riječima, moraju se uklopiti u jedan od sljedeća dva prioriteta:

- **Održivi razvoj okoliša i održivi razvoj turizma**
- **Razvoj suradnje na području gospodarstva i ljudskih kapaciteta.**

Prijavitelji:

Projekte mogu prijaviti: neprofitne organizacije, tijela regionalne i mjesne vlasti, fundacije, udruge, javna neprofitna poduzeća, obrazovne ustanove i komore. Projektni prijedlog mora uključivati barem jednu organizaciju iz prihvatljivog područja u Mađarskoj i barem jednu iz prihvatljivog područja u Hrvatskoj.

Iznos financiranja:

U okviru ovog poziva osigurano je 11.668.338 EUR. Projekte iz Mađarske sufinancirat će Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) i Republika Mađarska, a projekte iz Hrvatske sufinancirat će Instrument pretprijetne pomoći (IPA) i Republika Hrvatska.

Korisne informacije:

Više informacija o natječaju bit će dostupno na Informativnim danima koje organizira Zajedničko tehničko tajništvo (JTS): 7. travnja 2009. Osijek; 9. travnja 2009. Virovitica; 22. travnja 2009. Koprivnica; **23. travnja 2009. Čakovec.**

Način prijave:

Prijave se podnose na adresu Zajedničkoga tehničkoga tajništva (JTS) u Budimpešti. **Krajnji je rok** za predaju projektnih prijedloga **24. lipnja 2009.**, 17:00 sati. Prijave pristigle nakon navedenog roka neće se razmatrati.

Natječajna dokumentacija, opis postupka za prijavu projektnog prijedloga i detaljne informacije dostupne su na internetskoj stranici: www.hu-hr-ipa.com.

Plajgor na forumu potvrdio „ne” na brzu cestu S31

Vince Hergović, plajgorski birov, i
dr. Djuro Ipković, načelnik Sambotela,
slažu se u tom da brza cesta ne mora prik
Plajgora bižati

Autocesta, brza cesta, tranzitni promet – to su sad riči ke bi, vjerujem, rado hteli van iz svakidašnjega rječnika stanovnici najmanjega gradišćanskoga naselja. Ne tako davno smo pisali u našem listu o natezanju oko Plajgora i o pogibeli proširenja brze ceste S31. Kako se je to očekivalo, većina ta put ne odobrava, ali gvišno se zna da u samom selu postoji i ljudi s drugim mišljenjem. Dokle jedni za nikakovu cijenu si ne moru predstaviti veliki promet u svojem dovidob mirnom, prirodnom lipotom blagoslovljenom vrčaku ili uprav svojoj lozi, drugi bi znamda računali i na nekakovu hasan. Utorak, 24. marcijuša, u 17 uri u Plajgoru, a u 19 uri u Materštofu su govorači firmov za cestogradnju, ugarskoga NIF-a i austrijskoga ASFINAG-a, informirali samouprave i projektom pogodjeno stanovništvo. S druge strane su pak susret obilježile oštre prepirke pri ke su pravoda brojne nezgodne čuti i strahi najprdošli. Kako je za Hrvatski glasnik rekao plajgorski birov Vince Hergović, termin sastanka je bio zato čemeran jer ki su djelali, to im je bilo zaran. Na početku prikazivanja je zato bilo već Kloštarcev nek Plajgorcev ki su se samo kasnije skupili u mjesnom domu kulture. Od plajgorske zadnje hiže po prijašnji plani bi cesta bila udaljena samo 50 metarov. Sad su to dalje rinuli, i po novoj varijanti kih 500 metarov bi bila autocesta. – *Mi jur tri ljeti govorimo ne, ne, ne na ovu brzu cestu, a kot da nas ne bi hteli čuti. Mi velimo da ne treba podužiti ovu cestu s još plus kilometri okolo, neka ide ravno prik Kisega. Nažalost, ti stručnjaki ki djeladu na ovom, te druge varijante još gor nisu pogledali. Ja mislim, oni po zemljoplanu dobro znadu kade bi bilo najlaglje, najbrže i najlakocijenije napraviti tu cestu. Tako da je za nas*

*U najmanjem selu Gradišća svagdir
se najdu dvojezični natpisi*

*bilo dosta zahvalno da je na ovom forumu nazočio i načelnik Sambotela dr. Djuro Ipković ki je, kot zastupnik u Parlamentu, izjavio da treba pokušati najti drugu varijantu za ovu cestu. Ja se ufam da je z ovim nam pomogao – konstatira vjerojatno jedan od najvećših neprijateljcev cestogradnje, plajgorski prvak ter još dodaje da su isti dan iz Plajgora otputovali u Materštof kade je prezentacijsku skupinu za poduženje brze ceste S31 dočekalo pol jezero ljudi u dost burnoj atmosferi. Po njegovi riči Kloštar nije u zavidnoj situaciji pokidob skupa s još četiri seli ima zajedničkoga načelnika. Dok bi se vidila ideja brze ceste prik Kloštra ostalim selam, Kloštarcem je najzadnje to da u svojoj bližnjjoj okolici gledaju autocestu i da bi hteli trpiti veliku larmu i nečistoću lufta. – *Našem susjednom selu se ne vidi ova varijanta planirane autoceste, i oni su jako protestirali. Od njevi ljudi smo čuli, ne znadu zač kanu napraviti prik nas ovu cestu, ar je jur dvajset ljet izmišljena ta ravna varijanta. Zaufanje živi u nami da će na kraju ipak dojt do te ravne varijante ceste, a onda je problem riješen i od plajgorske strane. Kako je naglasio nadalje Vince Hergović, puno je i takovih ljudi ki velu da zaman protestiraju, zaman je sve suprotstavljanje, tu cestu i onako će načinjati. On smatra žalosnom tu činjenicu da je u zemljoplanu Plajgora jur navedena cesta, ali, kako on kaže, jedina im je sriča da i to je dokumentirano da med Plajgorom i Kloštrom tribi uzidati i tunel. Za ovo se lovu Plajgorci i računaju na to da se zbog velikih stroškov nadležniki budu brzo predomislili. On smatra da za jedan ili dva misece će se morati konačno odlučiti što se neka zgoda s tom cestom pokidob bi Austrija kanila dobiti još ovo ljeto dozvolu za cestogradnju i, kako on predvidja, bit će još pokušaja da najprstanu s novimi plani. Plajgorski načelnik zato još izjavljuje da će oni u vlašćem pravu stalni ostati i dobro mu je spalo da tu njevu žilavost podupiraju i susjedi, stanovniki iz Hrvatskoga Židana, u slučaju ako dojde do kakovoga veškoga protesta.**

-Tiho-

HARKANJ – Usavršavanje crkvenih zborova bit će 18. travnja u Harkanju, u organizaciji Hrvatske samouprave sela Kunkinja i Hrvatske samouprave grada Harkanja. Susret će se održati u tamošnjoj osnovnoj i glazbenoj školi „Pál Kitaibel”, a crkvene pjesme podučavat će časna sestra Nikolina iz Donjega Miholjca. Uvečer istoga dana sudionici će sudjelovati hrvatskoj svetoj misi u Harkanju, koju će služiti velečasni Ladislav Ronta, a na misi će se pjevati i naučene pjesme s usavršavanja.

PEČUH – Učenici 12. razreda Školskog centra Miroslava Krleže od 14. do 18. travnja boravit će na maturlnom putovanju u Republici Hrvatskoj. Tijekom putovanja posjetiti će Nacionalni park Risnjak, Rijeku, Višnjan, Tičan, Poreč, Rovinj. Dana 16. travnja boravit će u Puli te brodićem doputovati do Brijuna, a sutradan će razgledati otok Krk, otočić Košljun, Bašku i Vrbnik. U povratku će posjetiti Senj, Gornju i Donju Rastoku i Slunj.

PETROVO SELO, GLOGOVAC – Na poziv Kulturno-umjetničkoga društva Rudar, u Glogovcu će petrovsko Hrvatsko kulturno društvo Gradišće prvi put nastupati 18. aprila, u subotu, na tradicionalnom večeru folkloru u glogovačkom Društvenom domu, s početkom u 16 uri. Kako je rekao Hrvatskom glasniku predsjednik KUD-a Rudar Zvezdan Draganić, nastup Gradišćanskih Hrvatov na njevom festivalu važan je i zato pokidob još dosad nisu imali sriču pogostiti nijedno hrvatsko društvo iz Ugarske. Folkloriši Gradišća, pod peljanjem Petra Škrapića, jur lani su uspješno nastupali u susjednom selu Glogovca, u Koprivnički Bregi, na Danu zelja, a djelomično su predstavili i folklorno bogatstvo ovoga područja.

BIZONJA – Od 17. do 19. aprila, cijeli vikend, će stanovniki dotičnoga sela svečevati prijateljstvo s dragimi ljudi iz hrvatske partnerske općine Šenkovca. U trodnevnom programu je posjet županij-skom centru Juri, kot i polaganje vijenca na grobu najvećega gradišćanskoga pjesnika, dušobrižnika Mate Meršića Milorađića u Kemlji. U subotu u 18.30 uri se začme hrvatska maša, potom pak kulturni večer s gosti i domaćimi grupami. Kako smo se mogli na to jur naučiti, i ovde je garantirana opuštenu atmosfera, druženje i zabava do ranoga svitanja. Na nediljnoj svetoj maši (u 9.30) će vjerska zajednica moći pozdraviti i prvopričesnike, potom će pak nadležniki sjesti za okrugli stol da diskutiraju o daljnji plani u okviru kulturne suradnje dvih općin. Za izlet ostaje još otpodnevno kupanje u starogradski toplica.

HARKANJ – Tradicionalno školsko natjecanje u kazivanju stihova i proze na hrvatskom jeziku održat će se u harkanjskoj osnovnoj i glazbenoj školi „Pál Kitaibel” i ove godine. Kao što je uobičajeno, natjecanju sudjeluju svi učenici škole koji pohađaju nastavu hrvatskoga materinskog jezika u satnici predmetne nastave hrvatskoga jezika i književnosti. Harkanjsku školu pohađa domalo petsto učenika, od kojih njih šezdesetak pohađa nastavu hrvatskoga jezika i književnosti. Ove će godine školsko natjecanje biti održano 21. travnja. Natjecanje, kao i svake godine tako i ove, pomaže tamošnja Hrvatska samouprava na čelu sa Žužom Gregeš. Učenici koji pohađaju nastavu hrvatskoga jezika, svake godine imaju i jednodnevno takozvano studentsko putovanje. Ove se godine koncem svibnja spremaju u Pečuh gdje će upoznati kulturno-povijesne znamenitosti prijestolnice Baranjske županije te se upoznati s Hrvatskim kubom Augusta Šenoae i njegovom djelatnošću, a pogledat će i izložbu u Etnografskome muzeju uz stručnu pomoć etnografinje Ruže Begovac

UDVAR – Na drugoj ovogodišnjoj sjednici tamošnje Hrvatske manjinske samouprave donesena je konačna odluka o ovogodišnjem programu. Uskoro, 16. travnja, Udvarci i Udvarkinje putuju u Budimpeštu na koncert glasovitoga hrvatskog folklornog ansambla Lado. Sve troškove snosit će manjinska samouprava. Za Uskrs, kao mali poklon, Samouprava će kupiti igračke polaznicima pečuskoga Hrvatskog vrtića. Osim toga namjerava podupirati sve školarce iz Udvara koji žele sudjelovati u Državnom taboru hrvatskoga jezika i kulture u paškim Vlačićima.

PEČUH – Predsjednik Udruge baranjskih Hrvata Ivan Gugan sazvao je za 22. travnja redovitu godišnju Skupštinu Udruge s nekoliko predloženih točaka dnevnoga reda: Izvješće o tijeku registriranja Udruge, Plan rada za 2009. godinu, Izvješće o trenutnoj situaciji Saveza Hrvata u Mađarskoj, primanje novih članova te Razno. Skupština će biti održana u Hrvatskome klubu Augusta Šenoae s početkom u 17 sati.

BUDIMPEŠTA – Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Budimpešti obavještava sve zainteresirane da će se u sklopu Međunarodnoga pjesničkog festivala Europoetica u subotu, 18. travnja 2009, u 17 sati održati književni razgovor pod nazivom „Cinober – kvartet o čistom pjesništvu”, u kojem će uz druge autore sudjelovati pjesnik Ervin Jahić, glavni urednik časopisa Poezija iz Hrvatske. Mjesto događanja je galerija Ráday Képesház, V. okrug, Ráday u. 25.

Razgovor uz koljnofsku kavu s Đurom Vidmarovićem

„Mi smo nekad bili pomalo idealisti i utopisti jer smo vjerovali, čim nestane granice, sve će biti kao u doba Mate Meršića Miloradića, međutim život ima svoje tijekove.”

Pred kratkim je tri dane dugo boravio književnik i povjesničar iz Zagreba Đuro Vidmarović med Gradišćanskimi Hrvatima. No nije doputovao iz Hrvatske samo viditi stare prijatelje, nek je u jedinom hrvatskom restoranu ovoga područja, u Levandi, predavao, razgovarao sa svojom publikom, i bojsjek prosvitlio djelomično našu povijest, literaturu i životne istine. Bilo je to zanimljivo putovanje s iskusnim, mudrim i ne manje šaljivim otkrivačem, nas, Gradišćanskih Hrvatov, s kim smo pravoda i najgerasto sjeli na razgovor uz dušecú kavu, koljnofsku.

Razgovor vodila: Timea Horvat

Održali ste seriju predavanja; zašto ste upravo ove teme izabrali za gradišćansku publiku?

– U dogovoru s predsjednikom Udruge Hrvata, s dr. Franjom Pajrićem izabrali smo tri teme. Prva je bila suvremena povijest Hrvatske, druga lik i djelo pokojnoga svećenika Pavla Horvata i treći dan je bilo predavanje moje knjige *Teme o Hrvatima u Mađarskoj* i predavanje o suvremenoj situaciji u kojoj se nalaze Hrvati u Mađarskoj kroz aspekt mojih radova.

Po vašem mišljenju koliko mora znati vaša publika u jednoj Ugarskoj o povijesti Hrvatske, kad za to u našu školu dosta malo se čuje i uči?

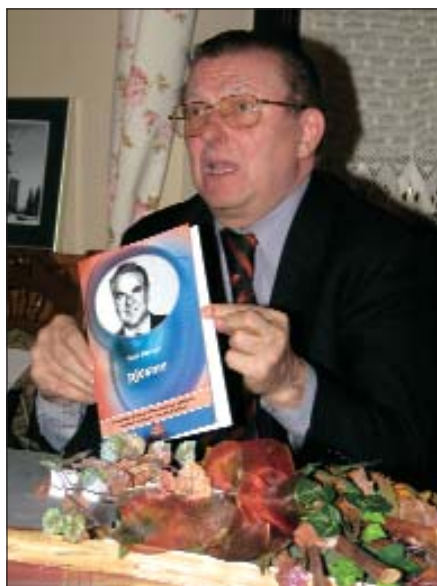
– Kada govorimo o povijesti, onda moramo biti vrlo selektivni i odgovorni. Prije moga predavanja sam razmišljao koji dio hrvatske povijesti je ovim ljudima koristan i koji im je dio naprosto suvišan. U svom predavanju sam tako ljudima davao na razini njihove historijske vijesti potrebne osnovne informacije, da bi razumjeli neka zbivanja u Hrvatskoj, da bi iz tih zbivanja razumjeli svoji

položaj i da bi nakon mog predavanja, uvijek to naglašavam, bili ponosni kako su petsto godina nakon otrgnuća od matičnoga stabla sačuvali svoj jezik i svoju samobitnost, tradicije i kulturu. Dakle moje predavanje je u funkciji jačanja historijske svijesti, a nikako ne opterećenja. Iz tih predavanja treba izbaciti osim suvišnih detalja i bilo kakvo politiziranje. Hrvati u Mađarskoj su mađarski domoljubi, dakle njima je na prvome mjestu mađarska povijest, ali povijest kao znanost je neutralna. U cjelini obično se zaborave manjine, iako ja nastojim unutar povijesti mog naroda uvijek naglasiti, premda je riječ o periferiji, to je ipak sastavni dio naše ukupne nacionalne povijesti.

Drugi dan ste govorili o pokojnom Pavlu Horvatu, kako je bilo napisano i na pozivnici, o hrvatskom bardu. Je li on interesantan samo zbog toga jer je bio jedno vrijeme ovdje u Koljnofu jako rado vidjeni dušobrižnik ili je nam sve više vridan i zavolj pjesništva?

– On je vrlo zanimljiva ličnost. Ja sam posvetio pažnju prošle godine Pavlu Horvatu iz Vedešina i Ivanu Horvatu iz Hrvatskog Židana. To su dva svećenika koji su pisali pjesme. Pavlu Horvatu su objavljene još za života pjesme, a Ivanu Horvatu samo posmrtno. To su dvije potpuno različite sudbine. Pavao Horvat je jedna složena ličnost koju promatramo kao svećenika, kao Hrvata, kao hrvatskog pjesnika ovdje u zapadnoj Ugarskoj. Kao svećenik on je izvanredan, komunikativan, jednostavan, ono što se u Hrvatskoj kaže, narodni svećenik. Krajnje dobrotiv čovjek koji voli svakog čovjeka, a u isto vrijeme u svojoj biblioteci čuva najsuvremeniju teološku literaturu. Dakle kad ste ga vidjeli i razgovarali s njim, stekli ste dojam da je to jednostavan hrvatski narodni svećenik starinskog tipa, a zapravo je bio vrlo obrazovan. Kao Hrvat je prošao jedan put od rodnoga Vedešina, koji je asimiliran, u kojem nije bilo ni škole ni hrvatskog svećenika. Teološki fakultet va Juri je završio na mađarskom, zbog toga je dekretiran u mađarska sela pa je

zaboravio materinski jezik. Tek kada je došao u hrvatska sela, počinje učiti ponovno hrvatski, ali to već nije bio njegov rodni vedešinski kajkavski, nego prilagođava se najviše Koljnofu i njegovom dijalektu. Kada on uči, u njemu se događa taj, za mene kao promatrača, zanimljivi proces rekroatizacije. On ne samo ovladava jezikom svojih predaka nego ga tijekom razgovora i propovijedi pretvara u književni jezik. Piše pjesme i putopise. Sjetimo se samo njegovih književnih uradaka napisanih Ignacu Horvatu, također svećeniku i bardu u Burgenlandu, na ocjenu. Ja sam te dokumente i njegove pjesme čitao, a neke od njih i objavio, koje mu je ispravio Ignac Horvat i prilagodio ih gradišćanskohrvatskom standardu. Pavao Horvat pak pisao je na dijalektu, možda i zbog toga nije puno objavljavao. Tu i tamo, nešto u Narodnom kalendaru, tek 2000. godine je objavio zbirku svojih molitava. Pitanje je, koliko su te pjesme vrijedne. One su kulturno-povijesno apsolutno vrijedne. Više nikada neće biti kajkavskoga gradišćanskog Hrvata koji će se baviti književnošću jer je asimilacija učinila svoje. Čini mi se da neće biti više ni takvog pjesnika. Dosad se nije pojavio nitko koji piše molitve, jer nije jednostavno biti vjernik i znati pisati dobru molitvu. Farnik Horvat se oslanjao na Matu Meršića Miloradića. Dakle na tradicionalni književni izraz, i onda ga je prilagodio svojim ljudima kako bi mogli te molitve recitirati. A rima mu je bila dobra. Ono što je najvrednije u tome, jest obilje nadahnuća u određenim temama. On je napisao pedeset pjesama, i nije se ponavljao. Pavao Horvat će ostati vjernicima u srcima kao dobar čovjek, a njegove pjesme će ući u kulturnu baštinu gradišćanskih Hrvata i cijeloga hrvatskog naroda. Zamolio sam i preporučio objavljivanje jedne monografije u kojoj bi se sakupili podaci o njegovu životu s fotografskom i dokumentarnom građom, a isto tako i svi književni radovi, pjesme, molitve, putopisi i njegovi prijevodi. Na taj bi se način posmrtno odala počast tom čovjeku jer mu je za života učinjena nepravda. To sam morao kazati, jer 1992. godine biskup u Juri mu je prekinuo mandat u Koljnofu, umirovio ga i čak mu zabranio boravak u Koljnofu. Ja ne znam koji je razlog, ja nisam dokumente vidio, ali sigurno je da je njegovim odlaskom kažnjeno hrvatstvo u Koljnofu. Oni su dobili svećenika, što se tiče Božje službe ništa nije bilo na gubitku, ali izgubilo je hrvatstvo. Pavao Horvat je svojim misama držao hrvatski jezik na visokoj razini, a to u crkvi predstavlja dubinu naše povijesti. Hrvati su ovamo došli sa svojim narodnim svećenicima, sa svojim hrvatskim jezikom i od srednjeg vijeka su naše crkvene jačke, koje su također naše bogatstvo, pjevane. Ako ih u crkvi ne možeš izvoditi, onda ih nigdje i nećeš izvoditi. Polagano nestaju i gube se. Zbog toga je ova odluka biskupa, po mom sudu, bila stroga čak

Profesor je na koljnofskom predavanju govorio i o lani objavljenoj pjesničkoj zbirci Ivana Horvata

i nepravdna, a prema Hrvatima, ne znam je li biskup svjestan bio, i diskriminirajuća.

Spomenuli ste malo prije i rekroatizaciju. Kako Vi vidite, kot vanjski promatrač, imaju li Gradišćanski Hrvati u Ugarskoj šansu da se rekroatiziraju, mislim ne samo peršone, nek i neka sela?

– Imaju i šanse uvijek postoje. Nikad ne smijemo biti pesimisti. Rekroatizacija, zasada koliko znademo, uvijek se događa na individualnoj razini, nikada ne na razini kolektiviteta. Kod gradišćanskih Hrvata to još nije tako zaoštreno. Mi imamo i nekoliko subetničkih grupa koje su ili potpuno asimilirane ili su pred asimilacijom. Naprimjer Hrvati Toti oko Balatona su asimilirani, a za Hrvate Dalmatine u Senandriji ne znam koliko ih još ima i ima li još govornika. Kod Hrvata Ilira oko Budimpešte, kao i kod Hrvata Raca neće doći do rekroatizacije, osim pojedinaca. Kod Gradišćanaca je nešto drugačije. Oni imaju tvrde korijene, imam osjećaj. Zašto to govorim? U pozitivnom smislu, moj stav je poljuljao Umok. Tamo je bila situacija prilično mrtva, a onda se devedesetih godina pojavila skupina ljudi koja je pokrenula hrvatstvo, i danas postoji u tome mjestu i Hrvatska manjinska samouprava, i događaju se hrvatska kulturna zbivanja. Nastoje se dakle rekroatizirati. Koliko će to ići u drugoj generaciji, vidjet će se, jer mladi ne mogu nigdje naučiti hrvatski u školi, i nemaju u crkvi hrvatski jezik, pa im ostaje isključivo obiteljska komunikacija. Kako su obitelji zaposlene i između mladih i starijih sve više postoji jedan jaz, ali i razlika u životnom tempu, u prijenosu informacija, povijesnoj memoriji, i u jeziku, a kad se to prekida, onda to ugrožava povijesni identitet. Zato govorim da na razini kolektiviteta teško dolazimo do rekroatizacije.

Kako Vi ocjenjujete našu situaciju u ovoj državi?

– To je složeno pitanje i teško je odgovoriti jednosmjerno. Naime dok je postojala Željezna zavjesa, gradišćanski Hrvati ovdje s mađarske strane gledali su preko Burgenlanda s određenim entuzijazmom, pa i idealizmom. Kada je nestala Željezna zavjesa, zapravo granica, sad se javljaju razlike, u mentalitetu, u organizaciji, u odnosu prema Hrvatskoj i prema materinskom jeziku, koje su vrlo velike. I još uvijek se osjeća da su to dva entiteta, premda su isti arhipelag. U Koljnofu osjećam jedan način razmišljanja, a u Filežu ili Mjenovu razgovarajući s uglednim ljudima s one strane granice Gradišća, osjećam dvije koncepcije. Premda je ta globalizacija i Europska Unija omogućila da se cijeli gradišćanskohrvatski narod nađe unutar istoga prostora, i nije više opterećen granicama, on ne funkcionira kao jedinstvena cjelina. Sad je za znanstvenike vrlo interesantno istražiti koji je razlog tome i koje će to imati posljedice. Mi smo nekad bili pomalo idealisti i utopisti jer smo vjerovali, čim nestane granice, sve će biti kao u doba Mate Meršića Miloradića, međutim život ima svoje tijekove. Hrvati iz Koljnofa uglavnom režu vinograd u Austriji, rade fizičke poslove, zarađuju. Postoji odnos mi i oni, bogata i siromašna braća.

Još pišete o nami i reklamirate Gradišćanske Hrvate iz Ugarske u vašoj domovini. Zašto?

– Gdje god mogu, nastojim reklamirati, kako vi to kažete. Zato što je percepcija gradišćanskih Hrvata kao manjine vezana u Hrvatskoj isključivo za Burgenland. Postojalo je društvo za suradnju s gradišćanskim Hrvatima, ali pod tim su se podrazumijevali burgenlandski Hrvati. Ja sam prvi, poslije mene profesor Krpan, koji smo počeli govoriti da je to nepravdno. Jednostavno to ne odgovara činjenici jer postoje gradišćanski Hrvati i s ove strane granice u Mađarskoj, a i u Slovačkoj i Moravskoj. Naravno, led se teško probija. Kad objavite knjigu i o tome objašnjavate u krugovima, to postane potpuno jasno i razumljivo, kako i mora biti.

To već znamo da rado dojdete u Koljnof. Hoćemo li Vas viditi uskoro i u drugi djeli i seli Gradišća?

– Kako sam otišao u mirovinu, i dragovaljno napustio Ministarstvo vanjskih poslova, posvetio sam se književnom radu. Koliko god mi zdravlje bude dopustilo, tamo kamo me pozovu, uvijek ću se odazvati. Ja sam cijeli svoj intelektualni život posvetio Hrvatima izvan Hrvatske, i to ću zadržati i takav ću ostati. Kako se kaže, patetično do smrti, dok budem imao fizičke snage baviti se takvim radom. Sad imam nekakav politički rejting iza sebe, pa neke stvari kad napišem, imaju drugu težinu nego što je to bilo kad sam još bio na početku svoje karijere.

Tribina posvećena periodici Hrvata u Mađarskoj

Na tribini, na kojoj su, uz izlaganja o fenomenologiji suvremene periodike, predstavljeni i časopisi *Etnografija Hrvata u Mađarskoj* te *Pečuški horizont*, uz Matičinu ravnateljicu, govorili su dr. sc. Sanja Vulić s Hrvatskih studija iz Zagreba, predsjednik Hrvatske samouprave iz Pečuha dr. Ivica Đurok, publicist Naco Zelić te Đuro Franković, etnolog i urednik.

Časopis *Pečuški horizont*, u vremenu razvitka informacijske tehnologije i brze razmjene informacija, ima višestruko značenje u kulturno-znanstvenoj zbilji srednjoeuropskoga prostora kao zrcalo jednog doba i jedne generacije, a cilj mu je nametnuti se kao pokretač društvenih procesa, te kao promotor kulturne baštine, znanstvenih postignuća i hrvatsko-mađarskih veza uopće. Tim se riječima obratila brojnoj nazočnoj publici ravnateljica Hrvatske matice iseljenika Danira Bilić na tribini Periodika Hrvata u Mađarskoj i očuvanje europske kulturne raznolikosti u četvrtak, 2. travnja 2009.

Posljednjih desetljeća hrvatska se periodika (serijske publikacije različitih namjena) susreće u zemljama u kojima žive hrvatske autohtone manjine u tridesetak različitih naslova, koje su nazočni mogli vidjeti u videoprikazu koju je priredila Snježana Đuričković, suradnica u web-redakciji HMI.

U životu svake manjine časopis kao temeljni komunikacijski kanal u znanosti predstavlja značajnu činjenicu poput *Etnografije Hrvata u Mađarskoj* koja redovito donosi izvorne etnološke studije iz života Hrvata u Mađarskoj u uredničkoj koncepciji Đure Frankovića i Štefa Lukača, istakla je dr. Sanja Vulić.

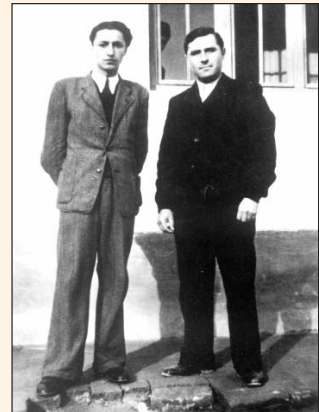
Mađarsko hrvatske znanstveno-stručne časopise objavljuju uglavnom akademske ustanove uz financijsku potporu tamošnjih državnih institucija. Kako su uredništva i urednici hrvatskih časopisa u Mađarskoj najčešće entuzijasti, logična je pojava novog časopisa za kulturu i znanost *Pečuški horizont* koji uređuje neumorni Đuro Franković, i izvrсна naznaka razvitka naše manjinske periodike u zemljama Europske Unije, kazao je Naco Zelić. Vitalnost hrvatske zajednice u

Mađarskoj, njezina bogata tradicija u periodici i njezina aktualna kreativnost koja se zorno može pratiti na stranicama ovih dvaju časopisa iz Pečuha – zaslužuju iskrene čestitke, rekla je ravnateljica Bilić. Uoči godine u kojoj će Pečuh ponijeti prestižni naslov Europske prijestolnice kulture, možemo s ponosom reći kako su ova gospoda sudjelovala u stvaranju kulturnih dobara toga grada: kako Đuro Franković, etnolog i urednik, tako i predsjednik Hrvatske samouprave u Pečuhu Ivica Đurok, ali i brojni autori čije smo tekstove imali prilike čitati u časopisima koje danas predstavljamo, kazala je Sanja Vulić.

Trinaesti broj *Etnografije Hrvata u Mađarskoj* donosi dvanaest studija, jedno priopćenje o folklornoj građi te četiri članka o obljetnicama uglednih etnologa, i tri recenzije s područja etnografije. O pučkom usmenom pjesništvu pomurskih Hrvata piše nedavno preminuli Zvonimir Bartolić. S bunjevačkim svadbenim običajima upoznaje nas autorica Milana Černelić, a o slavensko-ugrofskim paralelama piše Đuro Franković i Ljubinka Radenković. Mišo Mandić, Đuro Franković i Hrvojkica Mihanović-Salopek opisuju običaje vezane uz crkvenu tradiciju Hrvata u Mađarskoj. Milovan Miković objavljuje studiju o tradicionalnoj kulturi podunavskih Hrvata i globalizaciji, a Sanja Vulić analizira vojvođanskog etnografa Balinta Vujkova među Hrvatima u Mađarskoj. Naco Zelić piše o bunjevačkoj narodnoj nošnji, a Jadranka Grbić o Hrvatima Moravske, Donje Austrije i zapadne Ugarske. To su izdvojeni radovi o kojima je govorila dr. Sanja Vulić upućujući nazočne na još niz zanimljivih naslova u novom broju *Etnografije*... U Pečuškim horizontima možemo, među ostalim, čitati, dodala je dr. Sanja Vulić, o stvaranju hrvatskog kazališta u Mađarskoj iz pera Antuna Vidakovića. Milovan Miković piše zanimljivu studiju o četiri stoljeća hrvatskog kazališta u Subotici. O demokraciji i manjinama pišu Gordana i Ivo Đurok. Povijesno-književne teme od Janusa Pannoniusa naovamo obrađuje Hrvoje Petrić. Čurković Major Franciska objavljuje zanimljivu studiju o djelima Marka Marulića na mađarskom jeziku. Zanimljive povijesne studije ispisuju Hrvoje Petrić, i to doseljavanje u Hrvatsku iz Mađarske od 16. do 18. stoljeća, a Željko Holjevac nastavlja oduševljavati čitateljstvo povijesnim uvidima u uloge nižih plemića u povijesti Hrvata zapadne Mađarske.

Tekst: *Vesna Kukavica*;
fotografija: *Žorži Paro*

SANTOVO – Obljetnica smrti. Prije 25 godina, 24. ožujka 1984, u Santovu je umro profesor Stjepan Velin. Istaknuti rodoljub, učitelj, utemeljitelj i dugogodišnji ravnatelj santovačke hrvatske škole, sakupljač i istraživač narodnih umotvorina te prošlosti Santova, bačkih Hrvata (Bunjevaca, Šokaca i Raca) rođen je 12. ožujka 1920. godine u Santovu. Polaznik je prvog učiteljskog tečaja 1946. godine u Pečuhu, utemeljitelj i prvi ravnatelj hrvatske škole u Santovu. Autor je niza članka o književnosti i etnografiji Hrvata u Bačkoj i Mađarskoj, koji su objelodanjeni u onodobnim hrvatskim glasilima i časopisima, u Narodnim novinama, Našem kalendaru, subotičkom kalendaru Danici, *Etnografiji Južnih Slavena* u Mađarskoj. Autor je i osnovnoškolskih udžbenika, te kulturni djelatnik. Iduće, 2010, godine slavimo 90. obljetnicu njegova rođenja.

Profesor Stjepan Velin (1920–1984), zdesna, i učitelj Marko Filaković, koji danas živi u mirovini u svome rodnom selu, prvi su učitelji, utemeljitelji santovačke hrvatske škole

Trenutak za pjesmu

Anton Slavić

Vazam

Za me najsvetiji dan
Si nek ti, sveti Vazam.
Ar prebladana j' smrt,
Otvoren nam neba vrt.

'Z groba se žitak budi,
U gluhi svit zatrubi:
„Goristanje sam, život,
Smrt već nij človiku rob!“

Ima li lipše visti
Od 've, ku nam nazvisti
Sin Bog, da smo pozvani
Na goščinu neba mi!

Darovatelju žitka
Bila hvala i dika,
Zbori sad, duša moja
U naš svit, aleluja!

Tradicionalni znanstveni skup „Kanoni doma i vani“

U organizaciji Hrvatske samouprave II. okruga grada Budimpešte i Katedre za slavističku filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta „Loránd Eötvös“ u Budimpešti, 2. travnja 2009. godine održan je tradicionalni znanstveni skup „Kanoni doma i vani“. Predavači su stigli iz raznih dijelova Mađarske, predavali su i profesori ELTE-a, studenti, a stigli su gosti i iz Hrvatske. Ovaj cjelodnevni skup svečano je otvorio profesor Stjepan Lukač, koji je zahvalio predavačima, organizatorima i nazočnima.

Kao svake godine, tako i sada neobična je slika na pozivnici koju je gospodin Lukač tumačio ovako: „Slika pozivnice je igra s riječima, šaljiva stvar. U rječniku stranih riječi piše da je kanona stariji nogometaš koji nema više mjesta među mladima. Dakle to je neka bliskost kanone i kanona. Na naslovnoj stranici se nalazi najslavniji trbuh mađarskog nogometaša Ferenc Puskása. Pa i kanoni su ovako malo okrugli, cijeli, debeli, lijepi, veliki.“

Na otvaranju publiku su pozdravili i zamjenik dekana Ferenc Pál i Róbert Kiss Szemán koji su bili oduševljeni radom i trudom organizatora i predavača, te potpomažu daljnji takav rad na fakultetu. Bila je nazočna i predsjednica Hrvatske samouprave grada Budimpešte, odnosno ravnateljica HOŠIG-a Anica Petreš Németh.

Prije podne bila su održana plenarna predavanja, a nakon kraće stanke predavači su bili podijeljeni u tri sekcije: za jezik, povijest i narodnu kulturu, suvremenu književnost te stariju književnost i književne veze. Svaka je sekcija imala svog voditelja, tako u prvoj predsjedali su profesor István Nyomárkay i profesor Marko Samardžija, u drugoj Helena Sablić-Tomić, a u trećoj Branka Brlenić-Vujić. Nakon završetka zadnjih predavanja predavači i publika vratili su se na mjesto prijednevnog programa, gdje su voditelji pojedinih sekcija saželi rezultat i opći smisao

poslušanih izlaganja, odnosno razgovora (jer u nekim sekcijama, osobito u sekciji za suvremenu književnost, i slušatelji su sudjelovali u raspravi). Profesorica Helena Sablić-Tomić bila je oduševljena aktivnošću publike. U toj sekciji detektirali su stanje o kanonu, te razgovarali o problemima s kojim se suočavamo ako je riječ o hrvatskom kanonu. Izlagači su predstavili specijalnu književnost najmlađeg naraštaja, odnosno bilo je riječi i o kanonu koji još ne možemo točno odrediti: kanon uz elektronske medije. Zbog prevlasti interneta i elektronskih medija nastala je nova skupina 'književnika': novinari. Dakle i nadalje kanon moramo definirati uz to da trebamo uzeti u obzir trendove globalizacije.

Profesor Marko Samardžija isticao je da su uglavnom govorili o jezikoslovnim problematikama. Osim toga pojavili su se još problemi idioma, ne samo u Hrvatskoj nego i u inozemstvu, a jednako tako i u regionalnom govoru. Bilo je i izlaganja u svezi s povijesnom tematikom. Profesorica Branka Brlenić-Vujić ocjenjujući rad svoje sekcije, reče da su govorili o kanonima u književnosti, ali ne samo u Hrvatskoj nego i u drugim (srodnim) državama.

Na kraju dana, nakon svih predavanja slijedilo je predstavljanje dviju zbirki. Prva knjiga je Hrvatski kupido, zbirka referata s lanjskoga znanstvenog skupa. Nju su predstavili Helena Sablić-Tomić, Marko Samardžija i Stjepan Lukač.

Drugu knjigu, Etnografiju Hrvata u Mađarskoj, predstavio je Šandor Horvat.

Nakraju da razjasnimo pojam kanona u

objašnjenju dvaju predavača: profesor Stjepan Lukač definirao je pojam književnog kanona ovako: „*Kanon je trebao značiti neki skup određenih pravila prema kojima se moraju ravnanati književna djela (ako se govori o književnosti). To je skup pravila prema kojima možemo kazati da određeni autori, određena književna djela čine taj skup koji se smatra u danome književno-povijesnom trenutku vrlo važnim, ključnim, prvorazrednim i iznimnim. Dakle sve ono (opet naglašavam, kada je riječ o književnosti) što spada u sam vrhunac.*“

Prema profesoru Marku Samardžiji: „*Kanon, kad je u pitanju jezik, znači zapravo standard. To je dakle ono što se uči iz normativnih udžbenika iz jezika, naravno, tako je i u Hrvatskoj. Sama riječ kanon inače nekada je značila zapravo mjeru. Ima svoje značenje u književnosti, što je najpoznatije, ali ima svoje značenje i u jezikoslovlju, u povijesti umjetnosti, a ima svoje značenje i u religiji (jer što su kanonski tekstovi, kanon u crkvi itd.).*“

Bea Letenyey

Bogatstvo...

Uskrzne pripreme u Kátolju

Najstariji i najrašireniji način ukrašavanja jaja je vosak. Motivi na njima su različiti i jedinstveni. Najčešće se javljaju motivi proljetnoga cvijeća, motiv križa ili proljetnih radova, hrastovih i borovih grančica, ravne i izlomljene crte, točkice i valovnice, razni tekstovi; od imena darovatelja, godine nastanka, dobrih želja itd. Običaj bojanja jaja nije zaboravljen ni u jednome hrvatskom naselju u Pomurju.

U Mlinarcima izradbu pisanica priredile su učiteljice područne osnovne škole u suradnji sa članovima ženskoga pjevačkog zbora, naime taj stari običaj vrlo je zanimljiv i za djecu.

Margita Horvat «prepovedala» je o običaju bojanja jaja i o izradbi izvornih pisanica, što ćemo podijeliti i s čitateljima našega tjednika.

Što sve treba za farbanje jaja?

– Na Veliki petak smo znali farbati jajca, treba zeti kličice, vojska, farbu pak si state koli peči de je toplo, jajca moraju biti toplja da njis pišemo. One jajce koje su čerleneše, one su veke bole za farbu, farba bole se prime na njis, za bela jajca se ne prime tak dobro farba. Jajca moraju bite vek čiste, neje tre prate, da se pere ne prime se dobro niti vojsk niti farba.

Kličicu možemo i sami složiti.

– Treba drotek, pak jeno malo drevce z deset centimetra, drota je tre na jeno iglu namotate, jeno na drugo, kolek, kolek to mora biti dva centija i deti malo nuter vu drvo, i gotovo je. Neje moče dobro rajzate da neje dobra kličica. Morate je pazite i na jajce. Ak je jajce ne toplo, vojsk neče se primiti na jajce, ak je vruče jajce, niti onda neje dobro pisate minte, onda pak vojsk beži širom na jajceko. Jajce mora biti toplo i vojsk topli kaj je ono moči lepo rajzate i kličica mora biti dobra kaj ono zeme gore vojska i lepo pisate z onem.

Uskrs ne može bez pisanica

U vrijeme korizmeno-uskrasnih običaja bojanje i ukrašavanje jaja jedno je od najpoznatijih uskrasnih tradicija.

Ljudi vjeruju da u jajetu počiva golema snaga i da je ono simbol nastanka novog života. Jaje kod rimokatolika predstavlja uskrsnuće i rađanje novog života. Jaja se daruju da bi godina bila rodna, a šarene boje nagovješćuju dolazeće proljeće.

Kako treba započeti farbanje?

– Prvo morate je skuhati jajce, da je skuhamo jajce dok si pripravite vojska i kličicu, jajce se hladi, ne tre deti vu zdenu vodu, neg da se malo prehladi i roka mora držati jajce, onda je moči pisate. Treja kličicu močiti vu topli vojsk i tak vuče na jajceku. Jesu motivi kaj se pišu na jajce: zubača, list, muceki, brisač, hrastovo listje, ruže sakojačke, tulipani, fijolice, visibaba i drugo kaj cveta na protuletje.

Nekada su bile i «šege» s jajima.

– Naši starci delali so sake fele minte. Da su dekla al dečec bili kak par, onda so znali deklčikino pak dečecovo ime, pak srcece napisate na pisanico, onda jen drugomu dali z srcem svoji dragi, matki, negda su i tak govorili, moja matka. Negda neje bilo jandeka, negda su ropčece, jajčece dali kuma ako su došli vu goste na Vuzem. Moja mama mi prepovedala kaj je dobila od svojega dragog takvu pisanicu da sam mela 5 leta pomlam kaj išče to jajce bilo kaj je dobila od mojega japija.

Bio je običaj i matkanje.

– Da sam već ja bila deklčica, neje bilo te šege, sam so mi prepovedali kaj so na drugi den Vuzma pajdašice pak pajdaši dišli na ledinu pak su se tam matkali z jajcami. Govorili: «Atko, matko, pisanica slatko, dejte kuma, dajte brat, tko izbegne, on bo vrag». To su govorile, onda su se jajce menjale, jena drugi

davala v ruku. Moja mama išče jesu tak matkale, pak su postale stra sestra do smrti.

Jaje se farbalo samo na crveno?

– Negda je bila sam čerlena farba, nega bilo drugačke farbe, a to čerleno farbo domaj so slagale žene, al to već ne pomlam kak so to delale, bila je nekva farba z robačo. Znam da so farbali i z lukovom korom, al to neje bilo tak jako čerleno.

Teta Margita počela je i na moderniji način ukrašavati jaja, prvo ih oboji nekom bojom, onda nahekla razne uzorke i to zaljepi na njih.

Žene ni ovaj put nisu zaboravile na gladna usta, pa su ispekale „zdignjene mazanice”.

Beta

USKRS DILJEM SVIJETA

Uza slavlje Uskrsa najčešće se vežu brojni simboli i običaji koji variraju od zemlje do zemlje. No većini je zajedničko ukrašavanje pisanica. Česti simboli jesu zečevi i pilići, a također i brojne slastice.

U Norveškoj je zanimljiv običaj da se na Uskrs rješavaju ubojstva – na televizijskim su programima detektivski filmovi, časopisi objavljuju kriminalističke priče, čak i kartoni mlijeka imaju priče o neriješenim ubojstvima. Druga je tradicija igranje Yahtzee igara. **Norvežani i Danci** na Veliku subotu u džepovima nose komadiće beskasnoga kruha umotanog u bijelo platno kako bi ga pojeli u ponoć. Sam običaj bio je čest i u vikinško doba kad su Vikinzi nosili sa sobom zimzelene bobice koje su simbolizirale život.

U Finskoj i Švedskoj običaj je bojanje jaja. Malena djeca odjevena kao vještice skupljaju slatkiše od vrata do vrata u zamjenu za ukrašene ciamace. To je rezultat miješanja ortodoksne tradicije blagoslivljanja kuća s ciamacinim grančicama te skandinavske vještice tradicije.

U Brazilu se u pokrajini Minas na Veliku subotu džepovi pune komadićima kvarca koji se na Uskrs ostavljaju kod kuće.

U Polineziji se na Veliku subotu krste školjke za koje se vjeruje da su povezane s morskim duhovima. Nakon obreda vraćaju ih u more gdje uskrisuju novi život.

U Laponiji se uz pjesmu i ples igraju snijegom, prave se snjegovići te se slavi Isusovo uskrsnuće i buđenje prirode.

U Rusiji se uz tradicionalna jela veže i običaj čestitanja trostrukim ljubljem u obraz.

U Meksiku se na ulice postavljaju papirnati likovi Jude Iškariotskog unutar kojih je nepripremljen vatromet.

U Bugarskoj i Rumunjskoj na Veliku subotu stavljaju se brašno, sol, kvasac i pisanice na prozore, a od tih se sastojaka na uskrsni poned-

jeljak zamijesi kruh. Potom se kruh blaguje da bi godina bila plodna.

Na talijanskom otočiću Lampedusi na Uskrs se zaboravljaju sve svađe i nesporazumi. Na Veliku subotu Sicilijanci kući nose cvijet pasjag zuba koji tog dana ima magične moći te donosi veselje i ispunjavanje želja.

Sličan je običaj razvijen i **u Poljskoj** gdje se Uskrs naziva Wielkanoc (velika noć), što upućuje na vjerovanje i održavanje obreda u uskrsnoj noći.

U Španjolskoj plutaju splavi s ukrašenim figurama koje predstavljaju likove iz biblijske priče o Kristovu uskrsnuću. Česte su povorke i gozbe.

Belgija ima slične tradicije kao **Amerika**, ali se češće govori da uskrsna jaja donose zvona iz Rima. Naime priča govori da zvona sa svake crkve na tihu subotu (stille Zaterdag) ne zvone jer su otišla u Rim.

U istočnom dijelu **Nizozemske** se uskrsne vatre u sumrak. U okolici Magdenburga dječacima se simbolički „isprasio tur“ da bi se iz njih istjeralo loše ponašanje. Taj je običaj bio čest i **u Škotskoj** gdje postoji izreka „istučen kao na Uskrs“ koja znači da je za neki prijestup dobivena preblaga kazna.

U Sjevernoj Americi Uskrs je dijelom necrkven, odvojen od sakralnog. Najpoznatiji je običaj lova na pisanice – roditelji ili rodbina skrivaju pisanice u kući ili dvorištu/vrtu, a potom ih djeca traže. Naime djeca vjeruju da ih je preko noći skrio uskrsni zec zajedno s drugim slasticama ili darovima u uskrsnu košari. Brojne obitelji odlaze na nedjeljnu uskrsnu misu ujutro, a održavaju se i uskrsne parade.

Izredila: Dijana Kovačić
iz Fičehaza

Dragi Zeko!

Zovem se Bernadet Turul i stanujem u Serdahelu; adresa mi je Tótszerdahely, Adyeva ulica broj 23. Idem u drugi razred osnovne škole. Dobro učim, imam mnogo petica. Dolazi Uskrs i tada dobra djeca dobiju poklone. Ja sam bila dobra, mislim da zavedujem neki poklon. Još sam ti i jaja šarala, pa ću ih ostaviti u gni-jezdu. Bit će na dvorištu pokraj grma. Molim te dođi i donesi mi neki poklon!

Pozdravlja te Betika

Blagoslov jela

Uskrsna jaja (pisanice), uskrsni krijes i blagoslov jela dio su narodnih običaja vezanih uz najznačajniji kršćanski blagdan. Blagoslov jela stara je crkvena i pučka tradicija hrvatskoga naroda, stoga na Veliku subotu ili u rano jutro na sam Uskrs prema crkvi hita sva sila ljudi koji u svojim košarama nose jelo: jaja, kruh, pecivo, šunku, luk... Nose jelo na uskrsni blagoslov! Uz blagoslovljeno jelo ljudi su u prošlosti vezivali brojne druge, ne baš vjerske, običaje i praznovjerja. Tako se govorilo da je grijeh čak i mirisanje blagoslovljena jela prije Uskrsa, a kamoli da ga se jede! U nekim se krajevima smatralo da takvo jelo ne smije okusiti tko nije bio na ispovijedi. U Istri ili na Braču, prije negoli bi se zagrizlo u blagoslovljeno jelo, valjalo je prožvakati poneki maslinov list. U Kastavštini pak prvo je trebalo kušati blagoslovljeni luk, a kod bunjevačkih Hrvata hren – kao podsjećanje na to da nema slasti bez muke i gorčine, ni spasa bez križa! Blagoslovljena jaja čak se nisu smjela jesti, nego su se čuvala zbog svoje „ljejkovite moći“.

SRETAN USKRS

ALELUJA ALELUJA

Uskrs je najveći kršćanski blagdan. Nakon Velikog petka, muke i smrti Isusove na križu, Isusa su položili u grob. Uskrsno jutro nam donosi najveću i najradosniju vijest – grob je prazan. Nema ga više ovdje, uskrsnuo je.

Dok se mi još tako čudimo ili smo u strahu oko svega što se s Isusom dogodilo, slušamo Isusov uskrsni pozdrav «Mir vama». Dolazi k nama i nosi nam svoj mir kako bismo povjerovali da je nanovo živ i da želi biti s nama.

Isus je uskrsnuo! Smrti je oduzeta zadnja riječ i vraćena je životu, i to zauvijek. Isus je pobijedio smrt koja se tako grozila, i vratio nam život da bismo ga sada imali u punini.

Vjera nas uči da je Isus radi nas i našega spasenja došao među nas. Pokazao nam je Oca nebeskoga koji nas ljubi, i kakvi moramo biti prema svim ljudima na tome svijetu.

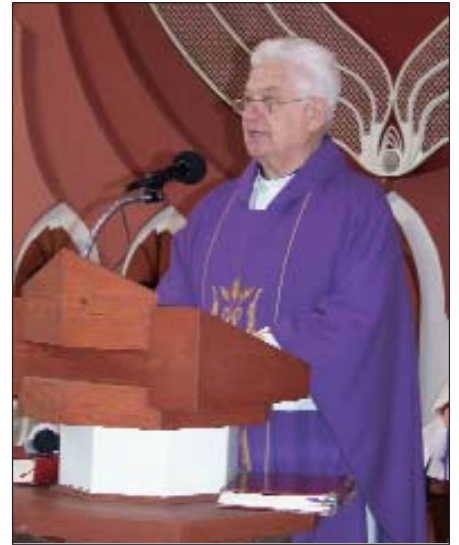
Svojim uskrsnućem svima nam jamči – ako ga budemo slijedili, činili dobro, ljubili dragoga Boga – da nas čeka slava i pobjeda.

U čovjeku se probudila nada i ufanje da nitko ne može protiv naše vjere ako ljubimo Boga. Život može imati svojih problema i poteškoća kojih sada ne razumijemo. Uskrs je nada da nakraju slijedi božja pobjeda, mir, dobro i ljubav su opet na prvome mjestu. Oni nose u budućnost svjetlost.

U toj vjeri svima čestitam i želim sretan Uskrs. Neka veseli Aleluja ispuni plemenite osjećaje vaše duše, i neka vam bude voditelj u radost vječnoga života.

Ljubiti Boga, njemu služiti i činiti dobro svakomu, najsigurniji je put do slave i pobjede Uskrsa. ALELUJA

Blaž Horvat
rektor Varaždinske biskupije

Dragutin Domjanić

Vuzem

Macice male nam dragaju
ruku i lice i čelo,
tičice v lugu popevaju
v dol i daljine i selo.

Šafrani rosni otpiraju
kelihe bele i plave,
kak da i prve fijoľice
stiha dišuju iz trave.

Sunce na nebu je jasnome
zlatno, kak ni bilo zdavna,
vsa ga stvorenja pozdravljaju,
bregi i polja vsa ravna.

Ili Svetstvo je to zdignuto,
celom da svetu bu Maša.
Cveti i tiči ga slavuju,
ž njima molitva naša.

V cirkvah bu sad, kaj nam hrana je,
blagoslov dobilo novi.
Ja bi pak Boga štel prositi:
„Srca takoj blagoslovi!”

Križni put na hrvatskom jeziku

Na četvrtu korizmenu nedjelju, 29. ožujka, u kaniškoj bolničkoj kapelici, gdje se inače govore mise na hrvatskom jeziku, održan je Križni put i misa za hrvatske vjernike iz Pomurja. Okupili su se vjernici iz Kaniže, Serdahela, Pustare, Petribe i Mlinaraca.

Korizma je liturgijsko vrijeme u kojemu Crkva svake godine poziva vjernike da se u vremenu od četrdeset dana, postom, pokorom, molitvom i djelima ljubavi obnavljaju u vjeri i da se suživljavaju s Kristom koji je bio mučen, raspet i koji je slavno uskrsnuo kao pobjednik nad zlom i smrti.

U Kaniži je ovaj put Blaž Horvat, rektor Varaždinske biskupije, pozivao hrvatske vjernike da molitvom i Križnim putem obnavljaju svoju vjeru. Prije ophođenja svake postaje Križnoga puta, obratio se vjernicima objašnjavajući njegovo značenje, koji je najvjerodostojnije ostvarenje ljubavi. Kristova se ljubav očituje na način koji nije moguće nadmašiti. Ona ide do kraja, do križa. U Križnome putu Kristova je ljubav poprimila svoje

puno ostvarenje, zato je Križni put uvijek križ ljubavi. Otada ljubav postaje izvorom svakoga ljudskog djela, uzorom bratskih prijateljskih, bračnih i društvenih odnosa. Krista se može nasljedovati samo u ljubavi. Samo kroz ljubav svako ljudsko djelo dobiva smisao.

Zatim su vjernici od prve do posljednje postaje klanjali se Kristu i molili za milost, pjevali pjesmu Svetoga križnog puta na svome zavičajnom govoru, te nakon Križnoga puta nastavili se moliti na misi na hrvatskom jeziku.

Sljedeća će misa na hrvatskom jeziku u Pomurju biti na uskrsni ponedjeljak, 13. travnja, u Sumartonu.

Beta

Santovo

Od Cvjetnice do Uskrsa, od crkvenih do pučkih običaja

Nedjelju prije Uskrsa katolički su vjernici obilježili Cvjetnicu – Nedjelju Muke Gospodnje, sjećanje na Isusov ulazak u Jeruzalem kada ga je, prema Evanđelju, narod pozdravljao palminim listovima i maslinovim grančicama.

Župnik Imre Polyák
blagoslovlja je macine grančice

Uskrsno šokačko jaje «drtavica»
u Santovu se još i danas pravi

Već po tradiciji, u Santovu je misno slavlje na hrvatskom jeziku u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije započelo posvećenjem macinih grančica i ophodom vjernika koji su predvodili ministranti, crkveni odbornici hrvatske zajednice i župnik Imre Polyák. Nakon uvodnoga dijela mise, već po običaju, pjevala se i Muka Isusa Krista po Mateju, u izvedbi članova pučkoga crkvenog pjevačkoga zbora. Tradicionalno pučko pjevanje već desetljećima prenosi se s naraštaja na naraštaj. Među pjevačima ima i onih koji već više od pedeset godina pjevaju bez prekida, ali i mladih članova od kojih su neki ove godine pjevali prvi put samostalnu ulogu. Najzahtjevnije i po tekstu najdulje uloge pjevali su Stipan Gorjanac (Evanđelist) i kantor Zsolt Sirok (Isus).

Budući da je mađarska crkvena godina, svi glavni obredi, koji se o najvećim godišnjim crkvenim blagdanima služe naizmjenično na hrvatskom i mađarskom jeziku, ove godine u Velikom tjednu služe se na mađarskome, a sporedni na hrvatskom jeziku. Tako se od Velikog četvrtka do Velike subote na hrvatskom izvodi Jeremijin plač, te ophod Uskrsnuća te završni dio mise na Veliku subotu. Misna slavlja na prvi i drugi dan Uskrsa služiti će se po nedjeljnom misnom redu, mađarska misa počinje u 10, a hrvatska misa u 11 sati i 15 minuta.

Crkveno-pučki obredi u santovačkih Hrvata njeguju se po ustaljenom redu i

sadržaju već više od stotinu godina. Hrvatska crkvena zajednica sve je slabija, manja po broju, ali još uvijek odlučno i brižno čuva svoja stečena prava i njeguje tradiciju. Ne samo redovitim hrvatskim misama nego i redovitim pjevanjem te nastupima crkvenoga pjevačkoga zbora, organiziranjem hodočašća i trodnevnih duhovnih priprava za Božić i Uskrs, koje su vrlo posjećene u krugu hrvatskih vjernika. Nekadašnji običaji polako padaju u zaborav, ali još se tu i tamo njeguju. Osim crkvenih, premda u znatno skromnijem obliku, čuva se još samo običaj polijevanja na drugi dan Uskrsa. Nema više organiziranih skupina mladića koji uz glazbu i pjesmu obilaze šokačke domove s mladim djevojkama, ali djeca, mladi i odrasli pojedinačno i danas polijevaju svoje ukućane, rodbinu, ili po dvojica-trojica obilaze prijateljski krug, svoje vršnjakinje.

Sve manje, ali se još uvijek izrađuju šarena uskrsna jaja, takozvane «drtavice», koje su svoje ime dobile po materijalu srebrne niti koje drhte. Sa stiliziranim motivima šokačke narodne nošnje, šarenim cvjetovima, jelicama od raznobojnih vrpca svjedoče nam o spretnim rukama naših baka.

Kako je to već odavno, i za Uskrs će mnogi koji više ne žive u Santovu doći u goste svojim, ali i uljepšati blagdanska misna slavlja.

S. B.

Iz vjerskog života

Duhovna priprava santovačkih Hrvata za Uskrs

U organizaciji župne zajednice u Santovu, ove godine od 25. do 27. ožujka održana je već tradicionalna duhovna priprava za Uskrs.

Trodnevnu duhovnu pripravu i misna slavlja na hrvatskom jeziku predvodio je velečasni Franjo Ivanković, župnik iz vojvođanskog Tavankuta, a sva tri dana hrvatski su se vjernici okupili u lijepom broju. Prije mise postojala je i mogućnost za ispovijed vjernika na njihovu materskom jeziku. Duhovna priprava počela je na dan Blagovijesti, a velečasnog Ivankovića na hrvatskom jeziku pozdravio je mjesni župnik Imre Polyák, koji je sva tri dana suslužio na hrvatskoj misi. Posljednjega dana (na slici) pak zahvalio je tavanškutskom župniku što je svojim sudjelovanjem uveličao i uljepšao duhovnu pripravu hrvatskih vjernika.

S. B.

Misa na hrvatskom jeziku u Pomurju

Na uskrsni ponedjeljak, 11. travnja, u 11 sati u sumartonskoj crkvi Sv. Martina bit će održana misa na hrvatskom jeziku, služiti će ju Blaž Horvat, rektor Varaždinske katedrale, i mjesni župnik István Marton.

Sumartonska crkva

SUMARTON – Dolaskom proljeća započeli su radovi obnove zavičajne kuće, naime samouprava je dobila 9,2 milijuna forinti potpore preko natječaja od Regionalnog savjeta za razvoj. Materijalnu kulturu sela već godinama sakuplja etnosekcija KUD-a Sumarton. U obnovi i uređenju pomoći će Csilla Szaraz, ravnateljica Muzeja „György Thury” iz Kaniže. Prema planovima kuća bi se obnovila i uredila do kraja ljeta.

BUDIMPEŠTA – Ove godine, već jedanaesti put, 19. ožujka održano je Međunarodno matematičko natjecanje «Klokan bez granica», na kojem su sudjelovali i učenici budimpeštanskog HOŠIG-a, njih 49. U isto vrijeme s približno istim zadacima natjecali su se učenici 42 države svijeta, više od šest milijuna sudionika, što ovo natjecanje čini najvećim školskim natjecanjem u svijetu.

Posjet hrvatskih ustanova u tri držav

Pretprošli tajedan je ravnatelj Osnovne škole Vukovina iz Hrvatske, Krešimir Matašin, pohodio Budimpeštu, Bratislavu i Beč, u društvu svih ravnateljev osnovnih škol grada Velike Gorice. Priključili su im se g. Zvonko Kunić, pročelnik za društvene djelatnosti u gradu Velika Gorica, i gospodja Dragica Klaić iz državne uprave za osnovne škole. Kako je izjavio ravnatelj Matašin, povod susreta je bio da se svi prosvjetni djelatnici informiraju o Gradišćanski Hrvati i o situaciji školstva u Ugarskoj, Slovačkoj i Austriji. U Budimpešti su pogledali hrvatsku gimnaziju pod peljanjem direktorice Petreš, u Bratislavi ih je vodio dr. Ive Maasz, a u Beču je goste peljao Petar Tyran. Susret je bio jako uspješan i pozitivan sa strane gostov i po riječi ravnatelja Matašina, projekti s Koljnofom, Čunovom i Bečom čedu sigurno od strane Republike Hrvatske biti bolje podupirani.

i. k.

Etnološki pogled na vazmene običaje Gradišćanskih Hrvatov

Dr. Šandor Horvat za Trajštofom i u Čepregu

Uz specijalne čepreške poklone Marija Kralj, predsjednica Hrvatske manjinske samouprave u Čepregu, je darovala dr. Šandoru Horvatu i „macicnu hožanu”

Dva tajedne kasnije za trajštofskim referatom o vazmeni običaji Gradišćanskih Hrvatov, nardanski etnolog dr. Šandor Horvat je pozvan sa strane gradske Hrvatske manjinske samouprave i u Čepreg. U petak, 27. marcijuša, u knjižnici doma kulture u jako intimnoj atmosferi je slušateljstvo, većinom rodom iz Prisike, Hrvatskoga Židana, Plajgora, s predavačem skupa otputovalo u daleku prošlost, kad su još neke tradicije, običaji i kod nas živo sprohadjali najstariji i najsvečaniji kršćanski svetak Vazam.

U okviru predavanja pročitane su hrvatske molitve i jačke ke su jako popularne bile u staro vrime kod naroda, a ljudi su ih napamet znali povidati. Uz to se je znanstvenik široko bavio i simbolikom vazmenih jilišev, zgoditki u korizmi. Dotaknute su tako i zanimljivosti kot Črni (žalosni) petak, kad se u neki naši seli, npr. u Maloj Nardi drži riblji kiritof (u postu se ne jede meso, a na svetak je bilo pristojno pošteno se pripraviti). Bilo je rič o Macicnoj nedilji s blagoslavljanjem macice i

od čega se svega branio ranije narod tom posvećenom macicom. Postavljena na gredu, u stanu je čuvala stanovnike od nezgode, pod krovom je bila vrižena da grom ne udri u stan, a kad je došlo nevrime, friško su ju hitili na oganj da je brani. Kad su nje bobicu poždroknuli (ne samo ljudi nek i blagu se je znalo dati), čuvala je je u zdravlju, a kad su grančicu odnesli na polje i nutraštrunkuli na početak zemlje, tim su si mislili grunat zaštititi od tuče. Muzeolog je detaljnije govorio o vazmeni običaji Velikoga tajedna, početkom od četvrtka kad zvoni pojdu u Rim, a pri božji služba kot i širom gradišćanskih ulic posebne glase daju škrebetaljke. Na Veliku subotu na polju, hataru još vidu se vazmeni ognji. Petak, subotu su pisanice namoljali različitim farbami ili liskami od luka. Uz farbanje su i krocali ter rastopljenom vojskom i pisali vazmena jaja, najgušće vjerske motive i kitiće. Po tom su u Gradišću morebit najpoznatija stinjačka vazmena jaja. Simbol goristanja, novorodjenja se nosi na posvećenje u nedilju ujutro s kruhom (kolačem, vrtanjem), šunkom pak rinom u crikvu. Kad se sve to pojilo, šikalo se je ostatke požgati ili posaditi u vrcaku. Na Undi, Hrvatskom Židanu i u Nardi ponovo idu ljudi u nedilju rano jutro Boga iskati. Obajdu se križi, cintir s molitvom i vazmenom jačkom *Kristuš se je goristao* ku još i dandanas jaču u svi naši seli. Ta se zabilježila u najstarijem rukopisu Gradišćanskih Hrvata, Klimpuškom misalu iz 1501. ljeta.

Zainterisirana publika je uživala u ovom predvazmenom putovanju kroz riči dr. Šandora Horvata, kako je rekla predsjednica mjesne Hrvatske manjinske samouprave, Marija Kralj, ter dodala je da i na druge susrete ponovo rado čekaju znanstvenika, koga je bilo i zbog jezika posebni doživljaj poslušati.

-Tiho-

Vodeni ponedjeljak ili polijevanje na uskrсни ponedjeljak

Uto pjevača Muke Gospodina Isusa Krista po Mateju: (slijeva) Evanđelist Stipan Gorjanac i Isus, župni kantor Zsolt Sirok

Običaj „polivanja” djevojaka i žena na drugi dan Uskrsa, na „Vodeni ponediljak”, poznat je sve do danas u uskrsnim običajima bačkih Hrvata, ali se sve manje njeguje na stari način. Nekada su momci na uskrсни ponedjeljak polijevali djevojke vodom, poslije mirisavom kolonjskom vodom, a danas sve više parfemom. Dok su nekada polijevati išli pješice i u pratnji tamburaša, gajdaša, ili dvo-pregom, danas idu automobilima i bez glazbe.

Slično je bilo ove godine i u bošnjačkom Kukinju pokraj Pečuha, 29. ožujka, ali samo za potrebe snimanja priloga Hrvatske kronike, emisije na hrvatskom jeziku pri Mađarskoj televiziji.

Znaju se još i sada organizirati mladići u polijevanje, ali već nema narodne nošnje, pa ni tamburaša. O tom se poslije dugo „divanilo” i među poljevačima i među djevojkama.

Najizvornije polijevanje bilo je kod bunara, gdje su poljevači izveli djevojku i polili je kablom vode, a djevojka se redovito presvlačila jer je dolazilo više skupina poljevača. Davala se pisanica, naranča, ali su poljevače pogostili i rakijom te drugim pićem pa i domaćim kolačima. Vjeruje se da polijevanje potječe od starog običaja krštenja i svećenja bunara, te se sjeća da se za uskršno vrijeme pere od grijeha.

U utorak, na treći dan, bilo je i žensko polijevanje, kada su djevojke išle uzvratiti momcima, ali je to mladi, noviji običaj koji se nije proširio.

Kad bi ušli u djevojačku kuću, pozdravljali bi: „Faljen Bog, domaćini, je l' primete polivače?”; majka bi većinom odgovorila:

„Ako su momci, takima smo radi.” Pa kad uđu, cura se izvodi na bunar i polijeva vodom. Nije se otimala ako su „polivači” bili pažljivi, čak je zahvaljivala. Često su je poljevači skroz ispolijevali, ali u većini slučajeva od tog nije bilo nekih većih problema. One bi se svaki put presvlačile i sterale ruho da svi vide da su imale mnogo poljevača.

Domaćin je poljevače častio rakijom i vinom, domaćica jelom i kolačima, a najvažnije je bilo šareno uskršno jaje. Danas je to pomalo drugačije jer su mladi znatno slobodniji, ali šareno jaje se i dalje poklanja.

S. B.

Dravsko proljeće u Sopju

Ove će godine tradicionalna smotra folkloru pod nazivom Dravsko proljeće biti održana u Sopju 18. travnja. Mjesna i Hrvatska samouprava sela Starina i Općina Sopje iz Hrvatske dosada su zajednički organizirali dvodnevnu manifestaciju prve subote i nedjelje poslije Uskrsa. Ove su se godine međutim dogovorili da se Dravsko proljeće svede na jedan dan, naime primijećeno je da je drugog dana bilo manje interesiranja, najvjerojatnije zbog umora publike. Tako će se ove godine cijela manifestacija odvijati u Sopju, a 2010. u Starinu. I ovoga puta planira se privremeno otvaranje granice na Dravi, kako bi Starinci u što većem broju mogli prijeći u Sopje, ali može se dogoditi da visok vodostaj rijeke onemogući vožnju brodom. Tada će sudionici putovati autobusom.

Sudionici manifestacije iz Hrvatske:

1. Bogdanovci – KUD „Seljačka sloga”
2. Crevari – KUD „Crkvari”
3. Donja Bebrina – KUD „Kolo”
4. Gradina – KUD „Gradina”
5. Grubišno Polje – Ansambl „Dr. Franjo Tuđman”
6. Horvati – KUD „Horvati”
7. Jasenice – KUD „Vila Velebita”
8. Miljevci – KUD „Matica slovačka”
9. Poljana – KUD „Sveti Mihovil”
10. Sopje – KUD „Podravac”
11. Stari Mikanovci – KUD „Šokadija”
12. Suhopolje – KUD „Suhopolje”.

Sudionici manifestacije iz Mađarske:

1. Lukovišće – KUD „Drava”
2. Martinci – KUD „Korijeni”
3. Starin – Ansambl „Biseri Drave”.

Program manifestacije:

- 10–14 sati: dolazak gostiju
- 14–15 sati: sveta misa
- 16–17.30 sati: svečani mimohod KUD-ova
- 17.30–19.30 sati: nastupi KUD-ova
- Od 20 sati: zabava za sve sudionike uz dakovački TS „Izvor”.

t. k.

BARČA – Dana 14. ožujka barčanski KUD Podravina nastupio je na I. smotri kazališnih amaterskih družina u Kapošvaru. Izveli su Prelo, u pratnji Orkestra „Vizin”. Jedini su izveli svoj program na hrvatskome jeziku. Smatrali su važnim da upoznaju njihov rad i u županijskom središtu, da dobiju kritiku o svome radu. Pohvalne riječi prosudbenog povjerenstva potakle su ih da nastave svoj marljivi rad, da uče novo.

Mladi u tijekovima donošenja odluka

Nakon duže stanke od nekoliko godina, točnije devet, u Pečvaru (Pécsvárad) od 20. do 21. ožujka sastali su se predstavnici dječjih i omladinskih mjesnih samouprava u Mađarskoj kako bi razgovarali i tražili odgovore na aktualna pitanja i probleme. Ovaj, deseti u nizu, jubilarni sastanak u Pečvaru bio je međunarodnog karaktera jer su mu sudjelovali i gosti iz Osijeka. Pečvar je poznat po tome kako tamo već duže vremena aktivno djeluje omladinska samouprava. Cilj je sastanka bio i stvaranje državne mreže samouprava koja bi okupila mlade koji već u ranoj dobi žele nešto učiniti za napredak svoga mjesta i zajednice. Gosti iz Osijeka Katarina Omazić uime Županijskog savjeta za mlade Osječko-baranjske županije i Bela Ikočić uime Savjeta mladih grada Osijeka mi kazuju kako je bit savjeta mladih sudjelovanje i predlaganje zakona koji se dotiču i tiču mladih, dogovaranje o potrebama mladih te sudjelovanje u određenim projektima, organiziranje projekata te financijsko sudjelovanje i podupiranje određenih projekata koje organiziraju mladi. Zadaća je Savjeta probleme mladih staviti u žarište brige i polemike. Članove Savjeta mjesnih, županijskih i državnih putem natječaja, kojim prijavljuju uime organizacija mladi od 15 do 29 godina, biraju gradska, županijska vijeća. Bela Ikočić veli kako grad sa Savjetom komunicira po određenim pitanjima, pita se za mišljenje, rade na programima gradskog, županijskog i nacionalnog programa djelovanja za mlade po kojima rade svi savjeti. Volimo raditi ovaj posao, kažu mi moji sugovornici jer imamo osjećaj da utječemo na događanja i mislimo kako civilno društvo može kanalizirati mnoge stvari i projekte. Savjeti su u Hrvatskoj utemeljeni Zakonom o savjetima iz 2007. godine. Utvrđena je obveza predstavničkih tijela jedinica mjesne odnosno područne (regionalne) samouprave da osnuju savjete mladih kao svoja savjetodavna tijela, i to poradi aktivnog uključivanja mladih u javni život tih jedinica. Savjeti proučavaju pitanja iz nadležnosti Skupštine, pripreme, razmatranja i podnošenja prijedloga akata i drugih prijedloga Skupštini, pripreme rasprave na sjednicama Skupštine, praćenja provođenja utvrđene politike i izvršavanja akata što ih donosi Skupština te za izvršenje drugih zadataka od interesa za pospješivanje obavljanja poslova iz samoupravne nadležnosti Županije od značaja za mlade. O tome su Katarina i Bela upoznali sudionike sastanka u Pečvaru, na desetoj Nacionalnoj konferenciji djece i mladih Mađarske, na kojoj se okupilo 130 sudionika. *bpb*

U organizaciji predsjedništva Hrvatske turističke zajednice u Mađarskoj i Hrvatske manjinske samouprave V. okruga, 1. travnja u 15 sati na Trgu Sv. Stjepana izložena je golemo pisanica koju je Hrvatska darovala Budimpešti, a predstavljeni su i umjetnici koji su uložili mnogo truda i rada kako bi tim poklonom uljepšali skorašnje blagdane. Ove godine Hrvatska time želi čestiti Budimpeštancima uskrсне blagdane, i možemo reći da su to ostvarili na poseban način: ispred Bazilike postavili su ovo golemo jaje zvano „Pisanicu od srca“. Ovo velebno djelo (2,05×1,50 m) isklesano je od poliestera. Izradila ga je ugledna križevačka tvrtka Poliester laminati d. o. o. U oslikavanju jajeta sudjelovalo je dvadesetak glasovitih naivnih umjetnika, članova Udruge hlebinskih slikara i kipara, Molvanskoga likovnog kruga, i Likovne sekcije Podravka 72. Prigodom svečane predaje prekrasnog poklona doputovalo je i posebno izaslanstvo u Budimpeštu, zajedno sa umjetnicima iz Hrvatske, kako bi pisanicu i „osobno predali“ građanima Budimpešte.

Na svečanosti predaje ovoga prekrasnog i golemog jajeta bili su i veleposlanik Republike Hrvatske Ivan Bandić i načelnik budimpeštanskoga V. okruga Antal Rogán, koji je zahvalio na gesti i poklonu. Zamjenik župana Koprivničko-križevačke županije Vladimir Šadek pozdravio je nazočne i istaknuo njegovanje prijateljskih odnosa s pograničnim regijama Mađarske, te da takve odnose žele proširiti na cijelu Mađarsku, stoga su odlučili da će svoju tradiciju, darovanje pisanica, ove godine prenijeti i u Mađarsku i u ostale zemlje.

Ovaj poklon dio je turističko-kulturnog projekta zvanog „Pisanica od srca“. Posrijedi je projekt izradbe velikih uskršnjih jaja oslikanih u maniri naive osmišljenog u

Pisanica od srca

Turističkoj zajednici Koprivničko-križevačke županije. Zamisao da veliko uskršno jaje postane hrvatska specifičnost i atrakcija poduprla je i Hrvatska turistička zajednica, koja je financirala izradbu i postavljanje pisanica na trgovima Budimpešte, Madrida, Klagenfurta i Bratislave te prijevoz jedne takve pisanice u New York. Dakle osim Mađarske (na Trgu Sv. Stjepana može se posjetiti sve do 20. travnja), još u mnogim zemljama će se pojaviti takvo jaje, koje putuje ne samo po Europi nego i po cijelome svijetu. Pisanice će, naravno, biti izložene i u raznim hrvatskim gradovima.

Taj projekt izvrsna je promidžba Hrvatske, Koprivničko-križevačke županije i posebno naivnoga slikarstva.

Bea Letenyi

Jezušek se rodil v Betlehem varošu

*Jezušek se rodil v Betlehem varošu
Židovi su ga iskali i Židovi su ga našli
Šibé su ga šibovali, z bičé su ga bičovali
Onda su ga pelali k jedni slapni vodi
'De se križ namakal tridesti pet let star.*

*Na križ su ga merili
Križ je bil veliki, a Jezušek je bil mali
Onda su se sami med sobom ménile
Kaj bi nim bilo začeti:
Al križa poseči al Jezuša nateči.*

*Onda se jen med njime našel koj je rekel:
Kvar nam bode križa seči
Bole nam bode Jezuša nateči.*

*Onda su ga nategli
Onda su se negve Svete Žilice kotrgice
spocale*

*Puna stupinca krv se natekala
Da to počul Sveti Janoš z Majkom Marijom
Jutro rano su dotekli na gola kolenca
su poklekli.*

*Jezušek nim je réčko rekel:
A lublena majka poklekni pod moj sveti križ
Pak podeni pod moj sveti plašč
Isče ti imam po tri kaplice krvce i 'ne
ti pustim.*

*Je'no boš nesla v pole široko
Gde bo rasla ta rumena pšenička
Kaj se bodo gréšnike krepili molile
I svete meše služile na oltar alduvali
Svet, svet, sveto Telo Kristuševo.*

*Drugi boš nesla v goru visoko
De bo raslo to rumeno grozdíče
Z nega bode vinčece
Da se bodo gréšnike krepili i napijavali
Svete meše služile na oltar alduvali
Svet, svet, svet, sveta Krv Kristuševo.*

*Tretju boš nesla v grm goreni
'De bodo rasle tri ružice rumene
Je'na katruža
Druga lejula
Tretja fíjolica.*

*'De bi se našla ta dušička
K'a bi te tri ružice ftrgla
Tri dušice bi vun s pekla spelala.*

*Je'no jocovo
Drugo majkino
Tretjo svoje.*

*Vsaki petek, ako vsaki petek né
Bar saki mladi
Ako saki mladi ne bar saki kvaterni
'Ko bi imal toliko gréha kaj na morju
peska*

*na zemli trave, a na drévi lista
Vsi bi mu bili oprošćeni
Pekel mu je zaprte
Dika nebeska otprta.
Što bi mu išel otpirat
Sam Smiljeni Jezuš
Nebeski kokot ké je zove:
Stani gori, Marija
Sina su ti vlovili
Hudi ludi Židovi
Na križ su ga raspeli
S križa doli zeli
Jezuško krvca curi
Angeli pobirali
Helijume nametali,
pred Jezuša nosile.
Amen.*

*Epsku pjesmu o Isusovoj mucí isprićala:
Marija Horvat-Fabić
(1932–2008) u Serdahelu.
Zabilježila: Jelena Fabić-Kórösi 2006. g.*

SERDAHEL – U organizaciji Udruge ravnateljica Varaždinske županije, Izdavačke kuće «Profil» i Margite Mirić, ravnateljice draškovečke osnovne škole, 12. ožujka ravnatelji svih osnovnih škola iz Varaždinske županije boravili su u Serdahelu. Cilj je posjeta bio upoznavanje hrvatskoga naselja izvan granica Hrvatske te rad hrvatske manjinske osnovne škole. Serdahelski načelnik Stjepan Tišler upoznao ih je sa znamenitostima mjesta, suvremenom crkvom i obnovljenom Fedakovom kurijom, a u osnovnoj školi goste je pozdravila ravnateljica Marija Tišler. Gosti su postavljali pitanja u svezi s nastavnim programom, posjetili su sat hrvatskoga jezika. Karmen Hans Jalšovec, predsjednica Udruge, reče da je to bio prvi korak u povezivanju i možda neki od ravnatelja potakne uspostavljanje suradnju s nekim od hrvatskih škola.

KANIŽA – U uredu Hrvatske manjinske samouprave 20. ožujka zasjedalo je predsjedništvo Društva Horvata kre Mure, na kojem su bili nazočni svi njegovi članovi. Predsjednik Ladislav Gujaš obavijestio je članove predsjedništva da su u ime Društva predana tri natječaja, jedan za djelovanje organizacije, drugi za državno hodočašće koje organizira HDS i treće za web-stranicu. Izrađen je i plan aktivnosti za tekuću godinu. Regionalna organizacija želi potpomagati u priređivanju regionalnih programa po naseljima kao suorganizator, a i sama želi ustrojiti svoje priredbe. Predsjedništvo potkraj travnja planira posjetiti prijateljska naselja u Hrvatskoj kako bi se informiralo o njihovoj nakani glede suradnje. Pomoći će u organiziranju državnog hodočašća, prilikom susreta pomurskih škola predviđa pedagošku konferenciju, a nakon izbora u Hrvatskoj potražila bi predstavnike susjednih županija radi suradnje. Nogometni kup će se tradicionalno prirediti, planira se i izlet za članove Društva, a i tabor. U okviru natječaja Europske Unije Društvo bi se natjecalo nizom kulturnih manifestacija s obje strane Mure. Predsjedništvo je donijelo odluku o tome da će se učlaniti u udruženje manjinskih samouprava i udruga.

STARIN – Učenici starinske osnovne škole radno su obilježili Svjetski dan vode: u subotu, 28. ožujka, sudjelovali su u čišćenju obale rijeke Drave. Akciju je organizirao Nacionalni park Dunav-Drava u suradnji sa starinskom ribičkom udrugom i civilnom stražom. László Wágner, dužnosnik Nacionalnog parka nakon akcije rekao je da su vrijedni učenici napunili desetak vreća s otpadom što su skupili na dravskoj obali oko pristaništa, u dužini od oko tri kilometra. Sada je obala čista, i poželjno bi bilo kad bi ubuduće svi obraćali još veću pozornost na okolicu u kojoj živimo. t. k.

Djeca, čuvari Božjega groba, u serdahelskoj crkvi „Srce Jezušovo”

NATJEČAJ

Hrvatska državna samouprava i Savez Hrvata u Mađarskoj raspisuju natječaj za popunu radnoga mjesta glavnog i odgovornog urednika Hrvatskoga glasnika. Glavni i odgovorni urednik imenuje se na rok od četiri godine.

Uvjeti:

- mađarsko državljanstvo
- visoka stručna sprema i izvrsno poznavanje hrvatskoga jezika
- znanje korištenja računalom
- nekažnjnost
- novinarska diploma ili spremnost za stjecanje novinarske diplome
- radno iskustvo u novinarstvu tri godine.

Ponuda kandidata mora sadržavati:

- jamstva o poštivanju pisanih i nepisanih pravila objektivnog, nepristranog i moralnog novinarstva
- podržavanje interesa hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj
- mogućnost objavljivanja članaka, vijesti, izvješća i intervjuva o kulturnom, političkom, vjerskom i gospodarskom životu hrvatske nacionalne manjine
- organizacijsko ustrojstvo Hrvatskoga glasnika.

Dohodak: novinarska plaća + dodaci, odnosno ostala primanja.

Privitak: životopis, preslika diploma, potvrda o nekažnjnosti, publikacije.

Rok za podnošenje prijave: 15. svibnja 2009.

Ponude slati na adresu Ureda Hrvatske državne samouprave (1089 Budapest, Bíró Lajos u. 24) s naznakom:

„Glavni i odgovorni urednik Hrvatskoga glasnika”.

Daljnje se informacije mogu dobiti od Čabe Horvatha na telefonskom broju: 20/976-3347.

Vaterpolo

DUBROVAČKI JUG POBJEDNIK JADRANSKE LIGE

Vaterpolisti dubrovačkog Jug Croatia osiguranja osvojili su naslov pobjednika prve sezone regionalne Jadranske lige, ostvarivši i najbolju poziciju u predstojećem hrvatskom prvenstvu. U posljednjem, 22-om, kolu – bez Vićana, Boškovića, Bušlje i Dobuda, s mladim igračima u gostima su nadigrali splitski POŠK sa 16 : 4. Ostali rezultati hrvatskih klubova u posljednjem kolu jadranske lige u

kojoj se od ukupno 12 natječe osam hrvatskih klubova: Mladost – Primorac 11 : 8, Šibenik NCP – Jadran Split 13 : 7, Mornar BS – Jadran CKB 7 : 12, Primorje EB – Medveščak.

Prve četvorke (dva hrvatska i dva crnogorska kluba): 1. Jug CO, 2. Jadran CKB (HN), 3. Primorac i 4. Mladost.

Poredak hrvatskih klubova vrijedit će i za hrvatsko prvenstvo uoči doigravanja.

ZAVRŠI TURNIR EUROLIGE U RIJECI

U četvrtzavršnici Eurolige prvi susreti igraju se 8. travnja: Partizan – Jug Co, Olympiakos – Mladost, Vasas – Pro Recco i Primorac –

Jadran CKB. Uzvratni su susreti 22. travnja, a završni će se turnir održati 22. i 23. svibnja u Rijeci.

PRVO MJESTO U SKUPINI SVJETSKE LIGE

U Skupini 3 Svjetske lige Hrvatska vaterpolska reprezentacija zauzima prvo mjesto s tri pobjede u tri susreta (Hrvatska – Rusija 12 : 7, Hrvatska – Njemačka 13 : 7, Hrvatska – Španjolska 11 : 8.

U četvrtom kolu 14. travnja Hrvatska će igrati s Rusijom, 5. svibnja s Njemačkom, a u posljednjem kolu, 12. svibnja, sa Španjolskom. Poredak: 1. Hrvatska 9, 2. Španjolska 8, 3. Njemačka 3 i 4. Rusija 1 bod.

Nogomet

DINAMO OPET PREUZEVO VODSTVO

Pošto je splitski Hajduk poražen u gostima od Osijeka sa 1 : 0, a Dinamo u uzbuđljivoj utakmici u Vinkovcima slavio protiv Cibalie s 4 : 3, Zagrepčani su u 24. kolu T-Com 1. HNL lige opet preuzeli vodstvo na ljestvici. Premda je Cibalia povela s 2 : 0 (zgodicima Malčića u 49. min. iz jedanaesterca i Pavličića u 71. min.), Dinamo je (pogocima Tomečka u 74. i 79. minuti) u samo pet minuta došao najprije do izjednačenja, a zatim (pogotkom Sivonjića u 82. minuti) i do vodstva od 3 : 2. Cibalia je izjednačila na 3 : 3 zgoditkom Lukačevića u 84. minuti, ali je Dinamo Sivonjićevim drugim zgoditkom u 88. minuti došao do pobjede od 4 : 3.

U posljednjem kolu ostvareno je tri domaće i tri gostujuće pobjede. Ostali su rezultati: Inter – Slaven Belupo 1 : 0, Croatia Sesvete – Šibenik 0 : 1, Zadar – Rijeka 3 : 1, Vartekst – Zagreb 1 : 2.

Poredak: 1. Dinamo 52, 2. Hajduk 51 i 3. Šibenik 38 bodova.

Čitajte i širite Hrvatski glasnik!